

ARXIU CENTRAL LÍRICH-DRAMÁTICH DE D. RAFEL RIBAS

UNIÓ, NÚMERO 5, PIS TERCER

LA
MÀ OCULTA

ENTRETENIMENT PERA PASSAR LA ESTONA

EN 3 ACTES

APARIAT EN PROSA CATALANA

PER EN

ROSENDO ARÚS Y ARDERIU

ESTRENADA PER LA COMPANYIA CATALANA
QUE DIRIGEIX LO REPUTAT PRIMER ACTOR DON ANTONI TUTAU
EN LO TEATRO DE NOVETATS, LA NIT DEL DISSAPTE
7 DE ABRIL DE 1883.

Preu 8 rals

BARCELONA

ESTABLIMENT TIPOGRÁFICH DE BERNABÉ BASEDA

Villarroel, 17, Ensanxe.

LA MÃ OCULTA

LA
MÀ OCULTA

ENTRETENIMENT PERA PASSAR LA ESTONA

EN 3 ACTES

APARIAT EN PROSA CATALANA

PER EN

ROSENDO ARÚS Y ARDERIU

ESTRENADA PER LA COMPANYIA CATALANA
QUE DIRIGEIX LO REPUTAT PRIMER ACTOR DON ANTONI TUTAU
EN LO TEATRO DE NOVETATS, LA NIT DEL DISSAPTE
7 DE ABRIL DE 1883.

BARCELONA
ARXIU CENTRAL LÍRICH-DRAMÁTICH DE D. RAFEL RIBAS
UNIÓ, NÚMERO 5, PIS TERCER
1883

A LO DISTINGIT PRIMER ACTOR CATALÁ

EN ANTONI TUTAU

No per lo qu' es sino per lo que vol ser, tens carinyo á n' aquesta obra; donchs valgui la intenció y prentne la bona voluntat, que altre cosa, á no ser son afecte fraternal, no pot oferirte

L' AUTOR.

REPARTIMENT

PERSONATJES

ACTORS

CONCEPCIÓ (esposa de Ramon)	25 anys.	SRA.	MORERA.
CINTETA (filla de Ventura)	. . 18 »	SRTA.	DELHOM.
RAMON PINEDA	. . . 50 »	SR.	TUTAU.
VENTURA (amich de Ramon)	.. 50 »	»	MARTÍ.
EMILI (advocat, promès de Cinteta y cosi de Concepció) 30 »	»	SANTOLARIA.
RICARDO (fill de Ramon)	. . . 20 »	»	LLIBRE.
SALVI (criat de Ramon) 30 »	»	MONNER.
VICENS (llogater de Ramon)	. . 40 »	»	FERRANDIZ.

Lloch: Barcelona.—Época: aquesta.—Dreta y esquerra:
la del actor.

Per alleugerir la representaciò poden ferse en lo tercer acte
las petitas supressions que van marcadas per estrelletas.

La propietat d' aquesta obra pertany á son autor y ningú
sens lo sèu permís podrá estamparla y posarla en escena.

D. Rafel Ribas, director del *Arxiu central Lírich-Dra-
mátich* y los á qui ell delegui, son los únichs autorisats pera
la venda dels exemplars y lo cobro dels drets de represen-
taciò.

BARCELONA

ESTABLIMENT TIPOGRÁFICH DE BERNABÉ BASEDA

Villarroel, 17, Ensanxe.

ACTE PRIMER

Una sala ben amoblada. Porta al foro. Portes laterals. Un sofà a l'esquerra primer terme; al seu costat una taula que està atestada de periódichs; a la dreta primer terme, porta que va al escriptori de Ramon. Quadros, cadires, sillons, butacas, etc. Xemaneya entre las dos portes de la dreta.

ESCENA PRIMERA.

SALVI. Al alsarse 'l telò está assentat indolentment en lo sofà llegint en alta veu un manifest.

«Ha arribat lo moment en que 'ls homes d' iniciativa y amants del progrès, 's presentin. Lo deber 'ls ho exigeix. Deuhen, los que com jo s' han sapigut guanyar honradament una fortuna, posarse al frente del país y guiar la nau del Estat, pera salvarla dels peligrosos esculls que á son pas aixeca la desenfrenada reacciò»... (*Parant de llegir. Alsantse y adelantantse*). Bolados... bolados... bolados... xerramenta de lloro y poca solta... discurs de progresista de bona fe á las postres d' un tiberi. Vet' aquí 'l gran manifest electoral de don Ramon Pineda... del meu amo, fabricant d' elastichs de tres cammas, y sabatas ab sola d' espardenyia. (*Tornant á seurer y llegint altre vegada.*) «Permaneixer en aquets suprens instants inactiu, quiet á casa, retirat per complert dels interesos públichs, seria un crímen imperdonable.» (*Ab mofa.*) ¡Oh y tal! ¡Vaya si ho fora!... (*Continúa llegint baix. Surt Concepció del cuarto de la esquerra sens veurer á Salvi.*)

ESCENA II.

SALVI y CONCEPCIÓ.

CONCEPCIÓ. (*Cridant.*) ¡Salvi! (*Passant al mitx.*)
¡Salvi!

SALVI. (*Sens' adonarse de la senyora, parant de llegir y rient.*) No 's poden dir més disbarats en mé- nos paraulas. N' hi há per fershi un bon tip de riurer... Y ell s' ho pren per lo serio y lo formal!...

CONCEPCIÓ. ¿No ho sent que 'l crido? ¿Qué fa aquí?

SALVI. (*Aixecantse depressu y posant lo paper sobre la taula.*) Rés... senyora, no rés... llegia la proclama... molt bonica... de don Ramon. Li dono la enhorabona per la part que li toca. (*Fingint seguritat.*) Li dich que s' acredita... s' acredita, d' home entés y...

CONCEPCIÓ. (*Arronsant las espatllas ab indiferencia.*)
¿Ha tornat lo senyor?

SALVI. No encare.

CONCEPCIÓ. ¿Ha vingut don Emili mentres jo he sigut fora?

SALVI. No l' hi vist.

CONCEPCIÓ. ¿No han portat un plech per mí?

SALVI. No, senyora.

CONCEPCIÓ. Ni... una carta...

SALVI. Absolutament rés, senyora.

CONCEPCIÓ. Está bè. (*Li fa signo que se 'n vagi y s' assenta.*)

SALVI. (*Anantsent.*) Presentarse per diputat... ¡don Ramon!... Se compren que tots los espanyols tinguem aquesta mania... Aixó ho dona 'l país... Es á dir tots, tots méns ell... ¡Oh, ben segur s' ha begut l' enteniment aquest home!... (*Se 'n va segona porta dreta.*)

ESCENA III.

CONCEPCIÓ.

(*Molt agitada.*) ¡Y aquest Emilio que no ve!... ¿Qu' espera?... ¿Per qué ferme impacientar d' aquest modo? ¿Després d' habersem compromés á venirme á portar avuy la malehida carta? (*Tocan las dos en lo rellotje de sobre la xemaneya.*) Las dos ja... ¡y encare no!...
(*Entra Ramon pel foro.*)

ESCENA IV.

CONCEPCIÓ y RAMON.

RAMON. ¡Bonas tardes! (*Entrant cansadíssim.*)

CONCEPCIÓ. (*Distreta.*) ¿Qui?

RAMON. ¿Qui ha de ser? Jo. (*Al veurer que ella no 'n fa cas.*) ¿D' aquet modo 'm rebs? (*Li allarga la ma.*)

CONCEPCIÓ. Perdona... estava distreta.

RAMON. (*Assentantse al seu costat y aixugantse 'l front.*) No ve d' aquí... estich conmogut... y fatigadíssim.

CONCEPCIÓ. ¿D' ahònt vens?

RAMON. De veurer electors, d' assistir á reunions... de correr per fòndas, per cafés, xacolaterias y restaurants; de parlar de politica ab una mena de gent que no 'n saben la A, B, C. Uns caps d' estopa...

CONCEPCIÓ. ¿Per qué aixis amohinar-te?

RAMON. ¿Per qué? (*S' aixeca cridant.*) ¿No saps que demà es lo dia... lo gran dia, en que deu decidirse 'l mèu porvenir?

CONCEPCIÓ. (*Ab naturalitat.*) Ah, sí ¡las eleccions!

RAMON. Ab franquesa, m' admira la tèva calma, la tèva sanch freda... voldria ser com tu... ¡Ah! las donas... las donas... son donas per acabar... y com deya en Quevedo... (*Pensant.*) No 'm recorda lo que deya... Tinch tantas cosas al cap: no es estrany... M' esperan al Comité, á dos juntas del districte... á una reunió particular... á casa l' arcalde del barri... refresch al Casino... un té al Club... dinar... no sè ahont... En tota la mèva vida no havia menjat ni begut tant com desde que m' ocupo de politica... Se veu qu' es una cosa que necessita molt d' aliment.

CONCEPCIÓ. Y tu que sempre estás desganat... que no menjas gaire...

RAMON. Ja m' hi avesarè. L' home es animal de costum y á mès es precis que lo ventre agafi volúmen, que siga gros... de respecte... Un pare de la patria, un diputat, ha de ser doble... molt doble. Y m' hi tornarè, ja veurás. (*Convensut.*) No obstant d' aquet desfici, pots creurem, Concepció, no havia sigut may tan felis.

CONCEPCIÓ. (*Ab vivesa.*) ¿Tu?

RAMON. Quan jo penso la vida ignorada, reclosa y estúpida que hi passat durant cinch anys al

costat tèu... sens altra companyia que la tèva... solet ab tu...

CONCEPCIÓ. Moltes gracias, pel compliment.

RAMON. No, no... no m'has entès. (*Ab viva.* Tornant al to d'antes.) Pero are al present, visch... goso... tinch emocions... ¡Oh! la política... la política... Es pe 'l mèu caracter... es lo més á propòsit, lo únich per una organisa-ció com la mèva. 'L comers... una noyada... una miseria... t' hi enriqueixes ó t' hi arruínas... Vet' ho aquí tot... sense un cop, sense alternati-vas, sense penas ni glórias; pero la política, la política... En Roch Barcia tenia rahó sobrada quant deya... (*Pensa una mica.*) Se m' ha obli-dat...

CONCEPCIÓ. (*Apart.*) ¡Y l' Emilio que no 's veu!

RAMON. Tinch la boca seca de tant enrahonar... Digas que 'm portin un vas d' aigua.

CONCEPCIÓ. Te 'l durè jo. Aquí n' hi há justament. (*Posantli aigua de una botella que hi há sobre la xe-maneya.*

RAMON. (*Després de haberse mirat lo vas d' aigua lo posa sobre la taula y s' alsa.*) Escolta, Concep-ció...

CONCEPCIÓ. (*Que estava distreta, ab viva.*) ¿Qué?

RAMON. (*Indicant la taula.*) Mirat la tribuna... (*Sen-nyalant lo vas d' aigua.*) Aquí 'l vas d' aigua... Figúrat que al costat del vas d' aigua hi há una safata ab bolados, ¡oh, son del tot imprescindibles y un diputat sense bolados no 's compren! A demunt, elevat, allá... (*Marcantho ab gestos.*) Sobre de mí... 'l president. ¡Quina emoció 'l dia que un debuta!... Tu, vindrás ab mí á Madrit, tu hi serás al Congrés; ja 't buscarè un bon asiento reservat... sentirás parlar al tèu mar-rit... Estarás orgullosa de ser casada ab mí... Farè un discurs proteccionista... Per aquí 's comensa sempre... Y sent catalá es de rúbrica. Demanarè economías... es gastat pero fa efecte... (*Declamant.*) Sí, senyors diputats. Sí... ho dich en alta veu, ab tota la forsa dels mèus pulmons, sense temor, frente á frente del país que 'm sent... (*A Concepció.*) Pero tu no m' escoltas...

CONCEPCIÓ. Sí, sí, ves seguint. (*Dissimulant.*)

RAMON. Frente á frente del país que 'm sent... del país home, no del país sangonera... Aquí hi há un aplauso en las tribunas... (*Seguint.*) Devant per devant del país que no cobra, del país que manso paga...

(*Surten pe 'l foro Ventura y Cinteta.*)

ESCENA V.

Los mateixos. VENTURA y CINTETA.

VENTURA. ¡Ah! T' hi atrapo. ¿T' ensejabas?

RAMON. (*Confós.*) No... explicava á n' aquesta...
tu veus que...

VENTURA. (*A Concepció.*) Dèu la quart.

(*Saluda y estreny la mà de Ramon.*)

CONCEPCIÓ. ¡Cinteta! (*Anant á ella y abrassantla.*)

CINTETA. ¿No 'ls importunem? (*Ab ingenuitat.*)

CONCEPCIÓ. ¿Vol callar?

RAMON. (*A Ventura que mira per tot ab recel.*) ¿Qué
tens?

VENTURA. Figúrat qu' are al venir ab la noya...
nos han seguit dos homes que no m' han agrada-
dat gaire.

CINTETA. S' ho pensa, pare.

VENTURA. Jo sè 'l qu' hi vist. (*A Ramon.*) Temo
que aquestos homes no hagin pujat darrera nos-
tre y preparin alguna malifeta.

CINTETA. No sigui aixís.

VENTURA. ¡Basta! (*A Ramon.*) M' ho fa creurer lo
que sè de un complot.

RAMON. ¿Un complot?

VENTURA. Del que no tardarè á tenir tots los fils.
Careixo de probas, pero vaig en camí d'apode-
rarmen, y á no tardar...

CINTETA. ¡Quínas ganas de posarse intranquil!...
veu complots per tot arreu... sempre li sembla
que 'l segueixen, que 'l vigilan.

VENTURA. ¿No tens de callar?

CONCEPCIÓ. (*A Cinteta.*) Vingui, li ensenyarè una
flor que li agradará. ¡Es mès bonica!...

(*Se 'n va ab ella al fondo ahont hi há un gerro sobre
una cónsola.*)

VENTURA. (*Que ab desconfiansa 's mira á las dos se-
nyoras.*) ¿Qué diu que li vol ensenyar?

RAMON. Una flor... ¿no ho has sentit?

VENTURA. ¿Flor... de... jardí... de planta?...

RAMON. ¿Donchs de quinas...?

VENTURA. ¡Oh! ¿de quinas, de quinas?...

RAMON. ¿Qué tems?...

VENTURA. Rés... no... únicament... tu ho pots
comprendre... si l' hi posava devant dels ulls
una novela... un llibre dolent...

RAMON. Tal sospita... (*Protestant.*)

VENTURA. ¡Ah! ¿Si tu n' haguessis vist com jo?...
Se 'm troba desconfiat... nó ho extranyo... Y
després, cada cop que deixo Lleyda y vinch á

Barcelona... á n' aquest infern... á n' aquesta ciutat qu' es lo centro dels filibusteros y 'ls piratas.

RAMON. Tot lo que vulguis... mes la Concepció... No 'n puch treure la consecuenca.

VENTURA. Ja ho sè, ja ho sè, pero jo estich ab sosobra sempre per la noya. Massa sabs que hi adquirit molta experiència á costa propia y pagantla ben bè... La sèva mare... la dona...

RAMON. Sí... se te la van endur...

VENTURA. Fa divuyt anys, la edat d' aqueixa... (*Signant á Cinteta.*) La porto aquí á Barcelona, un any després de casats... Ens 'n anem al Liceo, veu al tenor y á l' endemá 'm diu: «Voldria apendrer de cantar.» Jo, naturalment, qui mal no fa, mal no pensa... faig venir al tenor... li dona llissons y...

RAMON. ¿Y la va instruhir perfectament?

VENTURA. Ja ho crech; van fugir tots dos. (*Queda impressionat.*)

RAMON. Ménos trágich que lo que porta 'l diari de avuy.

VENTURA. No ho he vist.

RAMON. Sí: un marit enganyat, ha sorprès als culpables... y s' ha fet la justícia per ell mateix... los ha mort.

CONCEPCIÓ. (*Que escoltaba, diu apart baixant del fondo.*) ¿Qué diu?

VENTURA. Aixó es anar massa lluny.

RAMON. Jo al sèu puesto faria 'l mateix.

CONCEPCIÓ. (*Espantada.*) ¡Dèu mèu!

VENTURA. (*A Ramon.*) (Tu, que 'ns escoltan y las espantas...) (*Senyalant á las senyoras.*)

RAMON. (*Girantse.*) ¿Érau aquí? Sou libres, aneu, aneu, parlarem mentrestant dels nostres assumptos.

CONCEPCIÓ. (*A Cinteta.*) 'Ls deixarem ja que no 'ns volen. (*Obra la porta de la esquerra, fa passar á Cinteta y entra després dihent apart.*) ¡Y no veurers' l' Emilio!

ESCENA VI

RAMON y VENTURA

RAMON. (*Bruscament.*) A propòsit: ¿crech que la casa á ta filla? ¿Tu m' ho vas escriurer?...

VENTURA. Sí: precisament ab aquest objecte hem vingut á Barcelona. Vigilo al que 'm te de ser gendre.

RAMON. ¡Ah!

VENTURA. ¿No sabs qui es?

RAMON. ¿'L conech?

VENTURA. Mès qu' aixó: t' es parent.

RAMON. ¿Parent mèu?

VENTURA. L' Emili.

RAMON. ¿'L cosí de la Concepció?

VENTURA. Cabal. ¿No vos ha dit res?

RAMON. Si no ve may. Quant me vaig casar, al principi tot lo dia era aquí.

VENTURA. (*Desconfiat.*) ¿Tot lo dia?

RAMON. ¡Bè! Allavors no tenia feina, estudiaba; després va pendre 'l grau, se n' aná á Madrid...

VENTURA. Allí va coneixer a la noya, quant vaig anarhi pe 'l plet...

RAMON. Deu fer cosa d' un mes que va tornar y sols ha vingut á veurens una vegada, ahir precisament... Diu que ha obert *buffet* y que li va tan bè...

VENTURA. Sí, sí; t'è molt bona clientela...

RAMON. Es un xicot de prendas... algo atolondrat...

VENTURA. ¿Sí? (*Apart.*) No l' haig de perdre de vista.

RAMON. Pero es millor: no t' agradi l' aigua mansa.

VENTURA. Segons... segons...

RAMON. (*Tot d' un plegat.*) ¿No 'm parlas del principal?

VENTURA. No 'n sè res de teatros y densá d' alló...

RAMON. No m' has entés. Vull dir de las eleccions...

VENTURA. ¡Ah! T' ho treballo com no t' ho pensas.

RAMON. ¿Tu?

VENTURA. ¡Quina propaganda! Las candidaturas que 'm vas dar ja las hi repartidas. Per tot ahont vaig ne deixo, á las botigas, al café... ne llenso per terra... ne poso á las taulas de la fonda... n' escampo per los cotxes del tramvía... Me n' haurás de donar mès, ja las he acabadas.

RAMON. Ara m' hi fas pensar, tinch d' encarregar-ne á la impremta... Digas...

VENTURA. (*Volent dir que no sab qué li pregunta.*) ¡Oh!

RAMON. ¿Creus que 'n sortirè?

VENTURA. N' estich segur.

RAMON. ¿Segur?

VENTURA. Completament segur. (*Ab tota confiança.*)

RAMON. (*Content.*) ¡Ah! ¡Ventura! ¡Quina alegría 'm donas!

VENTURA. Solsament...

RAMON. ¿Qué vols dir? (*Alarmat.*)

VENTURA. (*Ab molt misteri.*) Hi há una cosa que no

- 's repara, que no 's veu; d' un poder ilimitat...
- RAMON. (*Capficat.*) ¿Una cosa?... ¿Quina?
- VENTURA. (*Després de mirar ab recel y donantli tota la importancia.*) La má oculta.
- RAMON. ¿Má de qué?
- VENTURA. (*Sempre donant miradas per tota l' escena y parlant baix, ab misteri y agafantlo del bras.*)
¿No has notat rés d' extraordinari entre las personas que 't rodeijan?
- RAMON. (*Sorprès.*) ¿A qué ve aquesta pregunta?
- VENTURA. (*Dantse importancia.*) ¿Qué sabs tu!
- RAMON. (*Ab interés.*) Explicat.
- VENTURA. Primer de tot; ¿quí vé aquí?
- RAMON. Quasi ningú.
- VENTURA. Pénsathi bè.
- RAMON. Ahir va venir l' Emili.
- VENTURA. (*De cop.*) ¿Sabs lo qu' es un clerical?
- RAMON. ¡Home! Jo...
- VENTURA. ¿Has vist alguna diferencia en la tèva dona?
- RAMON. ¿Sobres?
- VENTURA. Un posat extrany...
- RAMON. Lo que la trobo es distreta.
- VENTURA. ¡Ah! Distreta...
- RAMON. ¿Qué 'n deduheixes?
- VENTURA. ¡Aixó es, aixó!
- RAMON. ¿Qué?
- VENTURA. Los temors mèus realisats.
- RAMON. Mes...
- VENTURA. Si veu la má oculta.
- RAMON. Tòrnahi...
- VENTURA. Treballan ab empenyo per derrotarte.
- RAMON. ¿Quí?
- VENTURA. 'Ls jesuitas.
(*Després de mirar y dantli tota la importancia gran y temor que siga posible.*)
- RAMON. (*Ab incredulitat.*) ¿Vols dir?
- VENTURA. ¡Ignocent! ¡Tu no ho arribas á compen-
drer!... Tu no ets del partit d' aquesta gent, tu
tens quartos..... y vols lo progrès..... ets un
industrial de talla..... amich de la llum.....
y acérrim adversari dels horrors de la inquisi-
ció...
- RAMON. Sí... jo sò d' aquet modo...
- VENTURA. No 's necessita tant perque hi fassin tot
lo que sápigán en contra de la tèva elecció.
- RAMON. Me deixas sorprès...
- VENTURA. ¡Oh! jo 'ls conech molt... bah... desgra-
ciadament... M' han fet tant de mal...
- RAMON. ¿A tu?
- VENTURA. ¡Uy! no acabaríá may de contarho y...

¿qué més? No sè encare si la fugida de la dòna ab lo tenor...

RAMON. No es presumible; ¿qué n' haurían tret?

VENTURA. ¿Que hi veus poch! Son tan astuts y perversos... Ells se degueren dir: Vetaquí un imbécil... (*Reprementse vivament.*) No, un home de bè... un honrat pare de familia que viu tranquil y en pau y armonía, convè deixar-lo sol... prenemli la dòna.

RAMON. Bè, ¿pero ab quin objecte?

VENTURA. Per celos... de que estès bè... ganas de fer mal... ¡Oh! aquesta gent... aquesta gent... ¿No n' has llegit la historia? Allí ho veurás pel clar. No 't tinch de dir rés més.

RAMON. Ja ho sè que son de temer, y en... (*Pensant.*) No sè qui... tenía rahó quant deya... (*Pensant.*) no sé qué...

VENTURA. Créume, Ramon; no dormis, estigas alerta... ves sempre ab los ulls oberts; no 'ls acluquis may... vigila á la tèva dòna... vigila á l' Emili... vigila al criat... á la minyona... á tothom qu' entra á casa tèva... á tothom que 'n surti... á n' els que 't detinguin pel carrer, á n' els que 't pasin pel costat sense dirte rés... y si per cas no quedas el-legit... no ho duptis, la perdua de la elecció será obra sèva.

RAMON. Potser vagis acertat. (*Entra Ricardo vestit á la última moda, cara pàlida y estragada.*)

ESCENA VII.

Mateixos y RICARDO.

RICARDO. Bonas tardes, papá... (*Veyent á Ventura.*)
¡Ah! Vosté, ¿senyó Ventura, com li va?

(*Li allarga la mà.*)

VENTURA. Bè, bè. (*Apart al péndrel: la ma. Ab desconfiansa.*) No m' agrada.

RAMON. ¿D' ahont vens?

RICARDO. De fer propaganda per la sèva candidatura...

VENTURA. (*Baix á Ramon.*) No 'l creguis...

RAMON. (*Baix á Ventura.*) ¡Ca! ni ménos ha dormit.
Mírali la cara.

VENTURA. (*Apart.*) No es cara qu' es careta.

RAMON. ¿Cóm has passat la nit?

RICARDO. Trevallant la elecció.

RAMON. ¿Ahont?

RICARDO. En una reunió pública.

RAMON. Algun ball...

RICARDO. Endevinat, al del Liceo.

RAMON. (*A Ventura.*) ¿No 'l sents?

VENTURA. L'admiro... (*Estrenyent la mà a Ricardo.*)

RICARDO. 'L papá no hi enten rés en política. (*Moviment de Ramon.*) No vol comprendre que 'n lo mon hi há una cosa per sortir bè de tot. Las dònas...

VENTURA. Si, en efecte. (*Admirat.*) ¡Bona teória!

RICARDO. ¡Vaya!

RAMON. No, jo tinch de posarhi coto. No passarás mès nits fora de casa.

RICARDO. Papá, papá... está injust... Desvetllar-me per ell y ves de quín modo ho paga.

RAMON. ¿Com per mí?

RICARDO. Acabo de dirho. He fet per la sèva candidatura, una propaganda terrible.

RAMON. ¿Al café?

RICARDO. No som al sèu temps. Are fa cursi anar al café... Al restaurant, després de la primera part... Allí, sent tot plenissim y dominant la cridoria, l'escándol y l'espatech de las botellas del Champany, he llegit lo sèu manifest. Ha tingut un éxit assombrós.

RAMON. L'has llegit en bon puesto.

VENTURA. Lo millor.

RICARDO. Tant, que prou li valdrá mès de mil vots... totas las senyoras aplaudían...

RAMON. ¡Si las dònas no votan!

RICARDO. No votan, mès fan votar.

RAMON. (*A Ventura convensut.*) ¿Sabs qu' es ben pensat?

VENTURA. Jo ja ho he entès desseguida.

RICARDO. Quasi bè l' hi asseguraria l' éxit si 'm daba...

RAMON. ¿Qué?

RICARDO. Poca cosa... vinticinch duros.

RAMON. ¿Ja no 'n tens?

RICARDO. Ni un céntim. (*A Ventura.*) Ell se creya qu' aixó s' arregla sense diners...

VENTURA. ¡Ah! *L' argent fa tout.*

RICARDO. S' han de fer sacrificis... Pero m' es igual, no me 'ls dongui. En no embolicanthmi per rés... Jo ho feya per vosté.

RAMON. (*Butxaqueixant.*) No cridis... no cridis... tè.

RICARDO. (*Prenentlos y apart.*) ¡S' ha salvat la patria!

VENTURA. (*A Ramon.*) Tens un noy de prenda... (*A Ricardo admirat.*) Lo sèu caràcter no té igual... Ab poch com vosté tindria qu' estar en vaga l' infernal associació... (*Veyent a Concepció y Cinteta qu' entran: cambi complert.*) ¡Ah! ¡la noya! (*A Ricardo molt grave.*) ¡Dèu lo quart!

RICARDO. (*Apart*) ¿Y ara...? ¿Qué tè aquest home!

ESCENA VIII.

Mateixos. CONCEPCIÓ y CINTETA.

RAMON. (*A Cinteta.*) Vostès encare no 's deuen conèixer. Los presentaré. En Ricardo... 'l fill que tinch, l' únich de Paulina, la primera senyora. (*A Ricardo.*) La filla d' en Ventura.

RICARDO. Senyoreta... cerebro... (*Apart.*) Es caya.

CINTETA. (*Saludant.*) Gracias.

VENTURA. (*Apart.*) Veig que se la mira molt. ¿Ab quina intenció? (*A Ramon.*) Dispénsans si 'ns 'en anem. Tenim molt que fer.

CONCEPCIÓ. Ja se sap. Casantse...

VENTURA. Casantse... casantse... No 's pot dir blat...

(*Los sombreros de tots tres son sobre la taula. Ventura va á buscar lo sèu; també hi corre Ricardo y ab la precipitació, en fa caurer un; lo cull y 'l presenta á Ventura.*)

RICARDO. (*Escusantse.*) Sento molt...

VENTURA. (*Mirantse.*) No es lo mèu.

RAMON. Qué atolondrat. (*Agafa 'l barret que queda á la taula. Ricardo que tè 'l qu' ha caigut á la ma, distret y ab l' afany d' anar á oferir lo bras á Cinteta, ni se 'l mira y se 'l posa. Aixís s' ha posa Ramon el de Ricardo y aquet el de son pare. Ventura tè 'l sèu.*) Vinch ab tu. M' arribaré á la impremta. (*A Concepció.*) Si 'm demanan, torno desseguida.

CONCEPCIÓ. (*Besant á Cinteta.*) Adios.

CINTETA. Passiho bè.

VENTURA. (*Apart.*) Tanta intimitat porta cua.

RICARDO. (*A Cinteta oferintli 'l bras.*) Si 'm permet...

VENTURA. (*Oposantsi.*) Dispensi... no pren altre bras que 'l mèu. Ho tè per costum.

RICARDO. No la trenquem. (*Retirantse.*)

VENTURA. (*Apart anantsen.*) ¿Per qué li haurá ofert lo bras?

(*Se 'n van Ventura y Cinteta. Ricardo al detras, y Ramon al últim. Concepció queda sola.*)

ESCENA IX.

CONCEPCIÓ.

¿Sembla impossible tant poca formalitat!..... Ell ahí va prométre'm qu' avuy me portaría la carta... ¿Tindría l' intenció de guardársela? No...

¡Imposible! ¿Qué 'n faria?... Si vaig estimarlo... si ell s' ho va creurer... avuy sab bè que cap afecte m' hi lliga... que recordantme á temps del mèu deber, rompérem per sempre unas relaciones que 'ns precipitaban á cometrer una vilesa... Sí, me la tornarà. Tè 'l mateix interes que jo en fer desaparèixer las senyals de nostra pasada locura... ¡Oh! si anés á las mans d' en Ramon me creuria culpable... Dèu no ho voldrà. La necessito, la vuy, costi 'l que costi. (*Veyent á Emili qu' entra pe 'l foro.*) ¡Ah! per fi...

(*Emili entra esvarat.*)

ESCENA X.

CONCEPCIÓ y EMILIO.

EMILI. Sento molt haberte fet esperar, mes...

CONCEPCIÓ. ¿Dus la carta?

EMILI. No, no. Vet' aquí lo que m' ha fet retardar...

CONCEPCIÓ. Vas prometer du...

EMILI. Ja ho sè, ja ho sè; pero no te la puch donar... porque no la tinch.

CONCEPCIÓ. ¿Donchs ahònt es?

EMILI. Ho ignoro. (*Moviment d' impaciencia en Concepció.*) Al entregarte ahí las tèvas cartas... (*Ab galanteria.*) Cartas en las que s' hi reflectia per enter la tèva ànima, com un perfum que...

CONCEPCIÓ. (*Vivament.*) Passem lo insuls.

EMILI. (*Natural.*) Pásemho. (*Tornant.*) Ja las cartas al tèu poder, me vas fè observar mol judiciosament que n' hi faltava una... crech que la última... fetxada fa quatr' anys. Aquella en que ton noble cor llensava un tan sublime adeu...

CONCEPCIÓ. Passem los cumpliments.

EMILI. Pasemos. (*Tornanthe.*) A las horas ignoraba lo que s' havia fet de la carta... penso... penso... quant are mateix... deu fe un quart al portarme la má al front com s' acostuma per atinar en lo que s' ha olvidat... 'm recordo qu' haventme comprat fa un mes ó cosa aixís un sombrero el qual, entre paréntesis, tenia mès vol que 'l mèu cap, l' havia ficada dins de la badana.

CONCEPCIÓ. Te quedo agrañida per l' us á que destinavas las mèvas cartas.

EMILI. (*Aturrullat y balbucejant.*) Veurás... lo fet es disculpable... Jo m' havia dit, posantme la carta dintre 'l sombrero no s' apartará may de mí... la tindré sempre... sobre mèu... de

- día... de nit... (*Reprenentse.*) De nit no...
CONCEPCIÓ. Passem las mentidas.
EMILI. Passem las.
CONCEPCIÓ. Fins aquí... (*Senyalant lo sombrero.*)
Treyentla de dins...
EMILI. Aviat es dit... ¿Veus? aixó es lo que 'm
consum. Fins fa poch... poquet... xexanta mi-
nuts endetras... l' hi portat lo mèu sombrero...
però are... are al present, no puch... no 'l
tinch... l' he perdut...
CONCEPCIÓ. (*Estranyantsen.*) ¿Qué dius?
EMILI. Estot una aventura.
CONCEPCIÓ. (*Assentantse resignada.*) Oportuna oca-
sió per escoltar un quento.
EMILI. No es quento, qu' es historia.
CONCEPCIÓ. Es igual.
EMILI. Bona diferencia hi há. (*Impaciencia de
Concepció.*) Seré lacónich. Figúrat que are fa
un' hora me 'n vaig á casa de la Sorel-li.
CONCEPCIÓ. Bonica coneixensa per un home que va
á casarse.
EMILI. (*Per desenganyarla.*) No, no, t' equivo-
cas... Hi anat en plé carácter... com advocat.
Pledeixa...
CONCEPCIÓ. ¿Contra 'l sèu marit?
EMILI. Es viuda... Durará molt temps aquet
plet... Es ab l' empresari que la tè ajustada...
han tingut alguna diferencia... ell es tossut,
ella mès... y per venjarse busca rompre la
contracta.
CONCEPCIÓ. No tinch cap interes en saber los nego-
cis d' aquesta senyora.
EMILI. Jo li estava esplicant los trámits que s' han
de seguir, quant tot d' un plegat sento un fu-
riós truch d' amo, d' aquells que diuhen: ¡So
aquí! ¡Drinch! ¡drinch!... Ella, la tiple, s' aixe-
ca y ab actitud trágica 'm diu: ¡Es ell!... Jo no
ménos trágich li pregunto: ¿Quí es ell? L' ame-
ricá, 'm contesta; may ne falta un y sempre tè
mès pesos que cabells... Vostè, Emili, esclama
ella, no voldrá, ho suposo, ferme perdre 'l por-
venir, m' hi caso dintre poch... «May; en ma
vida...» li responch.
CONCEPCIÓ. Pero sent tu l' advocat y tenint ella un
plet...
EMILI. (*Ab vivesa.*) Sí, sí, es lo lógich; es lo que jo
li deya... solsament... que t' has de fer cárrech...
¡un advocat!... No hi creuhen ab nosaltres los
americans... com que la justicia está tan atra-
sada pe 'l sèu país... allí tot s' arregla á la pía...
ménos lo que s' arregla á cops de puny.

CONCEPCIÓ. Acaba.

EMILI. ¿Ahònt era? (*Recordantsen.*) ¡Ah! Jo li responch: «May, en ma vida.» Apénas acabo de pronunciar tan heroicas paraulas, qu' agafant-me ella per la má, obra una porteta, 'm fica dins, la tanca ab dos vols y 'm trovo en un quartet sense llum y sense cap obertura... Al cap d'un quart se'n va l' americá... No son cansoners aquesta gent... M' obra la Sorel-li... ja era temps, si tarda més m' han de treurer. M' hi astixiaba. Prench lo mèu sombrero ó millor dit, un sombrero qu' era sobre d' una cadira y me 'n vaig.

CONCEPCIÓ. S' ha acabat l' historia. ¿Mes jo qué 'n tinch que fer?

EMILI. Molt; espèrat. Aixís qu' arrivo á casa m' adono que 'l sombrero no era per la mida del mèu cap... 'L toco, m' el trech. (*Ensenya 'l sombrero que porta á la ma.*) Es aquet... no es 'l mèu, es lo del americá... una testa més petita que la mèva...

CONCEPCIÓ. ¿Que en cambi tindrà 'l tèu?

EMILI. No s' hi paran ells ab aquestas petitesas... son tant aturdits...

CONCEPCIÓ. Sent aixís, en aquest' hora hi há qui 's passeija portant la mèva carta sobre 'l cap.

EMILI. A ménos que no hagi anat á comprar un sombrero nou...

CONCEPCIÓ. ¿Y no l' as tornat á casa d' aquesta senyora per saber lo nom del americá?

EMILI. Més d' un' hora hi estat pensant... conventsentme de que ella no m' ho dirá... per fugir de compromisos... Ell sabría que jo era allí... ho descubreix per forsa.

CONCEPCIÓ. ¡Oh! Seu, Emili... pensa... busca... inventa un medi... trova cualsevol cosa... ¿qué sè jo? Una carta firmada Concepció ab totas las sêvas lletras. ¡Si en Ramon arribès á saberho!...

EMILI. (*Que s' ha assentat.*) Y que comensa: «Emili de lo mèu cor: jo que vaig á casarme.» Y 'l mèu sogre que no 's fia ni d' ell mateix. Si 't pensas que jo estich tranquil...

CONCEPCIÓ. Torna á la casa qu' has dit, demana... no 'n surtis que no sapigas...

EMILI. En fi... me n' hi vaig, pero dupto treuren l' aigua clara. Sort que s' está aquí á la vora... al tombar... Torno desseguida. (*Va per sortir.*)

CONCEPCIÓ. ¡Calla! ¡En Ramon!

(*Entra Ramon pel foro.*)

ESCENA XI.

Los mateiros y RAMON.

RAMON. (*Entrant.*) Diu que las portarán desseguida. (*Veyent á Emili.*) ¡Ah! ¿Ets tu, Emili? (*Allargantli la ma.*) ¿Cóm va?

EMILI. Molt bè.

RAMON. Aixís m' agrada... que fasis com antes... que vinguis sovint... He vist al tèu sogre y á la tèva promesa, ¡es molt bonica! ¿Qué callat que t' ho tenías!...

EMILI. Tinch aquet natural... fins que hi fet una cosa no ho dich.

RAMON. Has tingut gust y bon acert, emparentarás ab una bona familia. Me n' alegro y la Concepció també. (*Dirigintse á ella.*)

CONCEPCIÓ. Sí, molt.

(*Emili fa signos á Concepció que se 'n vol anar y 's dirigeix cap á la porta.*)

RAMON. (*Apart.*) 'M sembla que 's fan signos. (*Alt á Emili.*) ¿Y bè qué 'm dius? Demá es la diada... las eleccions... has vist cóm m' esplico...

EMILI. (*Tornant á baixar.*) ¡Ja ho creh! Ramon Pineda, Ramon Pineda... Això, las máquinas de cosir de 'n Singer, la zarzaparrilla de Bristol, el Mata-dolores, el *Se prohibe ensuciar en este sitio*, y 'l chocolate Amatller... no 's veu rés més per totas las cantonadas de Barcelona.

RAMON. (*Ab importancia.*) ¿Cóm ho pren lo públich?

EMILI. (*No sabent que dir.*) ¡Oh!

RAMON. ¿Qué hi diu lo poble?

EMILI. ¿Qué 't diré? No es espresiu... no parla gaire 'l poble... no 's vol comprometer... es molt reservat... Mes no falta gent qu' aturada devant del tèu cartell diu... ¿Quí es aquet Pineda... algú que fa las forsas?

RAMON. (*Ab despreci.*) ¡Poble ignorant! Donchs no han llegit la mèva professió de fe, en la que tracto la questió social?...

EMILI. ¡Ah! Tu tractas la... Vet' aquí un assumpto que miro algo difícil.

RAMON. (*Somrient.*) ¿La questió social? Llegeix lo mèu escrit y veurás quant fàcilment li dono solució. (*Allargantli.*)

EMILI. Un' altr' hora... Ab més calma...

RAMON. ¿Que no t' ocupas de politica?

EMILI. Sí... sí... Cada dissapte llegeixo *La Cam-*

pana de Gracia, y al diumenje l' article d en Mañé en lo *Brusi*.

CONCEPCIÓ. (*Baix á Emili.*) ¿Qu' esperas?

RAMON. ¿Quina joventut!... (*Detenint á Emili que vol anarsen.*) ¡Ah! Si jo tinguéis lo tèu temps...

EMILI. ¿Qué farías?

RAMON. (*Ab foch.*) ¿Qué faría? (*Després d'una pausa.*) No ho sè are com are, pero faría cosas d' importancia.

CONCEPCIÓ. (*Baix á Emili.*) Pero vésten.

RAMON. (*Detenint á Emili.*) Digas que no tens patriotisme. No volerse cuidar de 'ls negocis del país...

EMILI. Justament... Es per patriotisme que no me 'n cuido... Jo 'ls embolicaría més del que ho están...

RAMON. (*Mirantse á Emili després de retenirlo.*) ¡Ah! jovent... jovent... Si os escoltessin á vosaltres... sería cosa d' estarse un impassible ab los brassos creuhats... en lloch de contribuir ab las sèvas forsas... (*Ab forsa.*) ¡Mes que sería d' Espanya si ningú volgués gobernar!...

EMILI. No ho sè... y jo pregunto, ¿qué será d' ella, si tothom vol gobernarla?

CONCEPCIÓ. (*Baix á Emili.*) ¿No te 'n vas?

RAMON. Tothom no; pero si 'ls que poseeixen una fortuna no agafan...

EMILI. (*Acabantho.*) 'L timò de l' Estat... ¿quí tè d' apoderársen?

CONCEPCIÓ. (*Baix á Emili.*) ¿Te 'n vols anar?

RAMON. (*Apart.*) ¿Per qué ell signa y 'm senyala?

EMILI. (*Acostantse á Ramon.*) Ab lo tèu permis... un negoci urgent me reclama... (*Li allarga la mà.*)

RAMON. (*Donantli copets á la mà.*) Compto ab tu.

EMILI. (*No comprenent.*) ¿Ab mí?

RAMON. Espero que 'm donarás 'l tèu vot...

EMILI. (*Ab vivesa.*) ¿Si 't donarè?... donchs... no faltaba més... puch negarmhi... Es tèu... ben tèu... refiaten...

RAMON. (*Apretantli la mà.*) Se t' aprecia... Que se 't vegi per aquí com avans... no donguis 'l pretest de que 't casas... (*Senyalant á Concepció.*) Aquesta es amiga de la tèva promesa y 't donará consells.

EMILI. Gracias. (*Apart.*) No més hi faltaría qu' això. (*Saludant á Concepció.*) Concepció...

(*Baix.*) Torno. (*Apretant la mà á Ramon.*) No 't cansis, Ramon. (*L'acompanya fins á la porta.*)

CONCEPCIÓ. (*Veyentlo marxar y respirant.*) ¡Gracias á Dèu!

ESCENA XII.

CONCEPCIÓ y RAMON.

RAMON. No sè cóm está avuy l' Emili. ¿No ho trovas?

CONCEPCIÓ. (*Ab viva.*) No... no hi notat rés.

RAMON. ¡Ah! prou li 'n pasa alguna. No t' escolta... va... y vè...

CONCEPCIÓ. (*Somrient y procurant dissimular.*) Ja ho tè per costum, es una bala de vidre... un argent viu...

RAMON. Y no es ell sol... tu també... reparo que no estás al teu centro.

CONCEPCIÓ. (*Confosa.*) ¿Jo? (*Afectant tranquilitat.*) Si... ¿Qué vols que tinga?... No 'm passa rés d'extraordinari...

RAMON. Estás capficada...

CONCEPCIÓ. (*Rient y dissimulant.*) Això... una mica... penso...

RAMON. ¡Ah! ¿En la mèva elecció?

CONCEPCIÓ. (*Agasantse á la idea.*) Sí... la tèva... exacta... Entre mi 'm dich: ¿'N sortirà... no 'n sortirà?...

RAMON. Cálmat... ten confiança. 'N sortirà... es segur... en sortirà... (*Després d' una pausa, fixant la mirada en Concepció.*) A ménos que...

CONCEPCIÓ. A ménos que...

RAMON. Deixaho correr... es una idea que m' ha vingut al pensament. (*Apart.*) Seguirè 'ls consells de 'n Ventura, no la perdrè de vista, ni á l'Emili tampoch.

CONCEPCIÓ. (*Apart.*) Me 'l miro desconfiat...

RAMON. (*Qu' ha agafat lo sombrero de sobre la taula. Se 'l posa y diu á Concepció.*) Tambè n' estich jo de distret. Tant, que tè... Mira...

CONCEPCIÓ. ¿Qué? (*No comprenentlo.*)

RAMON. Qu' aquet sombrero no es 'l mèu... No sè ahònt lo dech haber cambiat.. Tal vegada á l'imprompta.

CONCEPCIÓ. ¿Cambiat? (*Admirada.*)

RAMON. (*Mirántsel.*) Y es quasi nou... Per alt tindrà un mes.

CONCEPCIÓ. (*Apart.*) Un mes...

RAMON. Hi he guanyat en el cambi... Solsament que 'm ve una miqueta gran... (*Se 'l posa y va per sortir.*)

CONCEPCIÓ. (*Anant á ell.*) Tréutel... no 't va bè...

RAMON. Per avuy es precis... no tinch substitut... Are tot passant, s' hi penso, n' encomenarè un

altre... (*Al arribar á la porta retrocedeix.*) Me descuidaba uns papers... Vaig á buscarlos... (*A Concepció.*) No crech tornar fins molt tart; no m' esperis per dinar... jo dinarè en tres ó quatre puestos... Tinch tant que correr y cumplir... que si enllesteixo ja farè prou.

(*Entra al seu quarto escriptori á la dreta.*)

ESCENA XIII.

CONCEPCIÓ.

¿Quina sospita m' ha fet concebir en Ramon?... ¿Si aquet sombrero que porta fos lo de l' Emili?.. (*Mès calmada.*) Pero no... es impossible del tot... es locura 'l supossarho; ni ho llegitima la mès petita apariencia... ell no coneix aquesta classe de senyoras... y ménos visitarlas... (*Tornant á duptar.*) Pero també es bastant raro y casual... (*Calmada del tot.*) No, no, l' haurá cambiat en l' impremta... en alguna reunió... enrahonant, discutint... y no se 'n recorda. (*Veyent á Emili qu' entra.*) ¡Ell!

ESCENA XIV.

CONCEPCIÓ y EMILI.

EMILI. (*Entra pàlit, desencaixat y agitadíssim, y corre á assentarse en un silló y ventantse ab un mocador.*) ¡Uf!

CONCEPCIÓ. ¿La tens?

EMILI. ¿Qué... la carta?

CONCEPCIÓ. ¿Y donchs?... ¡Semblas un loco!...

EMILI. ¿No mès ho semblo? A fe que n' hi há per tornarshi.

CONCEPCIÓ. (*Asustada.*) ¿Qué passa?

EMILI. (*Alsantse.*) Passa... que vinch de casa la So-rel-li.

CONCEPCIÓ. ¿T' ha dit 'l nom?

EMILI. No ha pogut dirmel porque no era á casa... pero he vist á la criada... hi he parlat... (*Alsantse.*) Y mirat primer de tot lo que hi trobat per terra... al mitx de la sala... (*Dantli papers.*)

CONCEPCIÓ (*Llegint.*) Ramon Pineda... Ramon Pineda... (*No entenentho.*) ¿Y bè?

EMILI. La criada, previ 'l desemols d' un duro, ha cantat com una calandria... M' ha dit que mentres yo era al quartet... ja sabs... aquell tant fosch... habían estat allí dos senyors, un dells jove... guapo...

CONCEPCIÓ. ¿Cap més indici?

EMILI. No hi fa falta... aquest' ray... l' altre...
l' altre...

CONCEPCIÓ. ¿L' altre?...

EMILI. Sí... un de mitxa edad... cinquant' anys...
gros, calvo, sense pel... nas punxagut, boca
grossa... vermell de cara... molt lleig...

CONCEPCIÓ. ¿Ab aquestas senyas l' has conegut?...

EMILI. (*Respirant ab forsa.*) Sí... y tu també 'l
coneixes.

CONCEPCIÓ. ¿Jo?

EMILI. Totas las senyas hi convenen, y la capital
molt lleig... Es en Ramon.

CONCEPCIÓ. ¡Ell!

EMILI. Altre dato... (*Dantli 'l sombrero.*) Mira.

CONCEPCIÓ. (*Volent dir que no 'l coneix.*) ¡Oh!

EMILI. Llegeix las inicials...

CONCEPCIÓ. (*Mirant al fondo del sombrero.*) R. P.,
¡las sèvas! (*Se deixa caurer en una butaca.*)

EMILI. Sí, las d' ell. (*Deixantse caurer en l' altra.*)

CONCEPCIÓ. (*Alsantse y anant d' un cantó á l' altre.*)
¡Ell tè 'l teu sombrero!... ¡Lo tè!

EMILI. (*Alsantse.*) ¡Qui sab! Tal vegada... no fem
judicis temeraris...! (*Concebint esperansas.*)

CONCEPCIÓ. ¿Si acaba de dirme que no sab ahònt l' hi
han cambiat lo sombrero!...

EMILI. (*Tornantse á deixar caure en la cadira.*)
¡Ah!

CONCEPCIÓ. No es ningú més. (*Agitada.*)

EMILI. (*Alsantse y també passejantse.*) En efecte,
ningú més s' entretindria en escampar las sèvas
candidaturas per una sala.

CONCEPCIÓ. (*Assentantse.*) No sè que tinch... se 'm
cubreix la vista.

EMILI. ¿No 't trovas bè? No hi faltaba més qu' això.
(*Veyent que Concepció va á desmayarse.*) Si 't
desmayas... no 't retornarè... perque, jo... com
t' ho dich,... pera completar lo quadro... també
'm desmayo.

(*S' assenta en un silló mirant á ella y dispòsat á des-
mayarse quant surt Ramon del quarto qu' ha entrat.
Concepció s' aixeca depressa y Emili també fent lo
dissimulat y passant á l' altre cantó.*)

ESCENA XV.

Mateixos y RAMON.

RAMON. (*Apart mirantsels ab desconfiansa.*) (¿Altre
vegada aquí?)

- EMILI. (*Apart mirantse 'l sombrero de 'n Ramon.*)
(¡Cóm me 'l rumbeixa!)
- RAMON. (*A Emili.*) ¿Has tornat?
- EMILI. (*Que no sap dir.*) Sí, sí, tinch por de la pluja...
- RAMON. ¡Si fa un sol magnífich!
- EMILI. Justament... mala senyal. Perque quant fa sol... es que... ab tota evidencia... (*Apart.*)
(Ni sè 'l que 'm dich.) (*Alt.*) Si 't sab greu que vingui...
- RAMON. Al contrari... y méns avuy que no sè quant tornarè. La Concepció tè de dinar tota sola, quedat, li farás companyia.
- CONCEPCIÓ. No, l' esperarían á casa seva. (*A Ramon mirantli 'l sombrero.*) ¿Que no t' has vist? No pots sortir aixís... Aquet sombrero 't fa fè una cara mès estravagant... Miratho, Emili..
- EMILI. (*Mirantse y rient.*) ¡Oh! ¡oh! ¡oh!... no 'l pots dur, no pots sortir...
- RAMON. Per avuy no mès... No ho trovo que 'm vâgi tant malament.
- CONCEPCIÓ. (*Exagerant.*) ¡Uy!...
- EMILI. (*Idem.*) ¡Uy!...
- RAMON. (*Mirantse al mirall.*) ¿Qui ho diu que va mal? Ademes, pot plourer...
- EMILI. ¿Ab un sol tan magnífich?
- RAMON. Justament... Tu has dit are mateix que cuant fa sol...
- EMILI. (*Apart.*) Fiqueuli 'ls dits á la boca.
- CONCEPCIÓ. (*Volent treurer lo sombrero á Ramon.*)
Deixa al méns que t' hi dongui una respallada.
- RAMON. (*Apartantli la ma.*) No val la pena.
- EMILI. (*Lo mateix qu' ella.*) Sí, sí, li convè un cop de respall...
- RAMON. (*Apartantse.*) No tinch temps.
- EMILI. (*Insistent.*) ¡Si es fet desseguida!
- RAMON. (*Mirant lo rellotje.*) Dos quarts de tres tocats... M' esperan al comité, no puch entretenirme. Adeu. (*Apart anantsen.*) No sè qué tenen. Comenso á creurer que 'n Ventura tè rahò. (*Surt perseguintlo fins á la porta l' Emili.*)
- EMILI. Aixó es fet en un segon... una respallada... (*Descendent desanimat.*) ¡Imposible! Aquest' home no 's separa del seu sombrero... dich del meu... sino perdent la vida...

ESCENA XVI.

CONCEPCIÓ y EMILI.

CONCEPCIÓ. ¿Ho has conegut qu' era 'l teu?

EMILI. ¿Cóm vols que...? Si li haguès pogut pendrer... pero no més veurel... Los sombreros son com las cartas d' amor... totas s' assemblan.

CONCEPCIÓ. ¿Tè inicials lo tèu?

EMILI. No 'n gasto.

CONCEPCIÓ. No hi fa rés... no cal duptarne...

EMILI. En efecte...

CONCEPCIÓ. ¡Y dir qu' ell porta sobre 'l cap, sobre 'l sèu cap, la prova de la mèva lleugeresa!

EMILI. ¿Donchs ahont vols que la porti?

CONCEPCIÓ. ¿No has vist la mirada que 'ns ha donat quant sortia?

EMILI. (*Pasmat.*) ¡Una mirada!

CONCEPCIÓ. ¡Terrible! Potser ja ho sap tot. Tal vegada ja ha llegit la fatal carta.

EMILI. No; ¡quin un per callars' ho!

CONCEPCIÓ. Es precis aprofitá 'l temps. Tu te 'n vas...

EMILI. ¿Ahònt?

CONCEPCIÓ. A correr detras d' ell. Quant l' atrapis l' agafas pe 'l bras, l' acompanyas per tot, no 'l deixis may... vas ab ell al club, al comité, al cassino...

EMILI. Bonica perspectiva... (*Volentshi oposar.*) Permet, jo tinch que fer... m' haig de guanyar la vida... 'ls negocis... 'ls mèus debers d' advocat...

CONCEPCIÓ. 'Ls tèus debers... ¿Per qué no me 'n parlabas quant vas venir á dirme lo que no debia escoltar?

EMILI. Tant de bo qu' ho haguès fet, no 'ns passaria lo d' are.

CONCEPCIÓ. (*Tornant á lo que deya.*) Te fas la sèva sombra... l' hi parlas de política... de la sèva elecció... dinas ab ell y t' escapas quant li puguis pendre 'l sombrero.

EMILI. (*Prenent lo sombrero y resignantse.*) T' obeheixo... 'm resigno á n' aquest martiri.

CONCEPCIÓ. (*Apressantlo.*) Cuyta... cuyta... ó no l' aconsegueixes.

EMILI. Anemhi... ¡Y que vaig á divertir-me!...

CONCEPCIÓ. Corra.

Surt Salvi ab sis grossos paquets de candidaturas.

ESCENA ÚLTIMA.

Mateixos, SALVI y seguidament VENTURA.

SALVI. Un noy de la impremta ha dut aquets paquets de candidaturas.

- VENTURA. (*Entrant.*) ¿Candidaturas?... ¡Oh, y jo venía á buscarne!
- CONCEPCIÓ. (*Prenent un paquet de Salvi y posantlo al bras de 'n Ventura.*) Tingui.
- SALVI. (*Posantli un altre paquet á l' altre bras.*) Pari.
- EMILI. (*Prenent un paquet de Salvi y escampantlo per sobre Ventura.*) Prengui.
- VENTURA. (*Y al veurer á Emili.*) Oh... ¿vosté aquí?
- EMILI. (*Anantsen y escusantse.*) M' esperan.
- CONCEPCIÓ. (*Acompanyantlo á la porta y apressantlo.*) Corre, cuyta.
- SALVI. (*Mirantse á Ventura y rihent dissimuladament.*) ¡Ben distribuhidas!
- VENTURA. (*Mirant á l' un després de l' altre y ab tot convenciment.*) ¡No m' equivoco en ma vida! ¡Que s' hi veu bè la má oculta...!

Queda Ventura al mitx de l' escena tot plé de candidaturas; son las que li ha tirat per sobre l' Emili. 'Ls dos paquets que li han posat als brasos Concepció y Salvi se desfán y van cayent com á pluija. Concepció ha anat ab Emili fins á la porta. Emili se 'n vá al caurer lo teló. Salvi, carregat ab los altres paquets, no s' ha mogut del sèu puesto y riu de la fatxa que fá 'n Ventura. Aquest, com s' ha dit, al mitx, movent lo cap y pasmat.

FI DEL ACTE PRIMER

ACTE SEGON

La mateixa decoració.

ESCENA PRIMERA.

SALVI y luégo EMILI.

SALVI. (*Tenint entreoberta la porta del escriptori y parlant alt.*) Descuidi... quedí tranquil... no entrarà ningú. (*Ap. ab sorna.*) Sí, que no 'l destorbin.

EMILI. (*Entrant pe 'l foro. Ve molt fatigat.*) ¿Hi es don Ramon?

SALVI. No, senyor.

EMILI. (*Admirat.*) ¿Cóm? Ha vingut á las cinch... (*Mirant lo sèu rellojje.*) ¿No son las nou encare y ja ha sortit?

SALVI. No ha sortit.

EMILI. Donchs, ¿per qué ho dius?

SALVI. Es que hi rebut ordres de lo senyor... ordres terminants... S' ha tancat al escriptori y no vol rebre á ningú. (*Ab burla.*) Lo senyor trevalla.

EMILI. (*Rient.*) ¿Ell?

SALVI. (*Esclatant igual.*) ¿Ell, sí, senyor, ell!...

EMILI. ¿Á qué ve que riguis?

SALVI. Al veurer que...

EMILI. (*Serio.*) Acaba.

SALVI. (*Disimulant.*) Com que vosté reya... jo... no m' he pogut aguantar... Es un vici que tinch desde xicot... ¿Qué hi vol ferhi?... ¿Veig riurer? Ja no 'm puch contenir...

EMILI. ¡Basta! (*Veyent á Concepció que surt per l' esquerra é indicant que se 'n vagi.*)

SALVI. (*Anantsen.*) ¡Don Ramon travalla! (*Rihent.*) Sortirá cosa de gust. (*Se'n va.*)

ESCENA II.

EMILI y CONCEPCIÓ.

CONCEPCIÓ. ¿La tens?

EMILI. La mateixa pregunta t' anaba á fer.

CONCEPCIÓ. ¿A mí?

EMILI. Sí, després qu' ell ha vingut, temps ha sobrat per apoderarten.

CONCEPCIÓ. ¿Y cóm? Hà vingut á las cinch.

EMILI. ¿A mí m' ho contas?... He pasat la nit ab ell. L' hem passada los dos junts y per enter... com nuvi y nuvia en nit de bodas...

CONCEPCIÓ. ¿Y desde las tres d' ahí á la tarde que vas sortir ab ell no has sapigut trobar un instant á propòsit pera pèndrerli? (*Furiosa.*) ¡Oh!

EMILI. (*Enfadantse.*) Pèndrerli... pèndrerli... ¡Si t' has cregut qu' es fácil, t' equivocas! En Ramon es desconfiat á no poder més.

CONCEPCIÓ. Are perque 's tem alguna cosa. (*Cambiant alterada.*) Pero no 'm farás creurer que ab una mica de bona voluntat per part tèva...

EMILI. (*Enfadat.*) Aquesta es la paga... Ja tenim que la mèva voluntat ha sigut dolenta... bè, endevant... ¿y després qué? (*Creuhantse de brassos.*) ¿Aixís tu 't creus que pe 'l mèu gust y per divertir-me, hi anat detras del tèu marit...?

CONCEPCIÓ. No t' ho dich.

EMILI. Ni aquell soldat ganassa dels *Madgiares* segueix tant al frare com jo he seguit al tèu ditxòs Ramon. Las sèvas mateixas pasas una per una he donat y ni ho sè, ni vull recordarme dels puestos á que m' ha dut. Fondas... restaurants... cafès... fins tabernas.

CONCEPCIÓ. Sense trobar may la ocasió oportuna de...

EMILI. Si no te 'n pots fer càrrech del modo que 'l defensa 'l sèu... (*Ab vivesa.*) 'L mèu sombrero. (*Accionant.*) Cada vegada que jo al-sava la ma... cada cop que jo me 'l veya mèu... ell me miraba. Y ¡quina mirada!

CONCEPCIÓ. La d' ahí al anàrsen... ¡Quant te dich que desconfia!...

EMILI. Me 'n arrivaré á convencer. No 'm pots dir rés. Jo hi he fet tot lo que humanament ha sigut possible. (*Deixantse caurer en una cadira.*) Estich reventat... no puch respirar... no hi dormit encare... (*Aixugantse 'l front.*) ¡Quina vida... Dèu mèu!... ¡quina vida! M' han fet

pendrer la paraula... No sé lo que hi dit... qualsevol cosa... pero 'ls aplausos han anat en doyna. Calcula quin auditori seria. Tant que no han faltat tarambanas que m' han dat la enhorabona y m' han dit plens de entussiasme: ¡Y quin diputat que fora vosté!... Mentrestant lo sombrero ni 'l toquem... sembla que siga sagrat... Me fa l' efecte d' una arca santa... que s' hi balla 'l devant... que 's mira y no 's toca.
(*De prompte acudintli una idea.*) ¡Ah!

CONCEPCIÓ. ¿Qué tens?

EMILI. (*Ab misteri.*) Ja está trobat. (*Senyalant l' escriptori.*) Es allí.

CONCEPCIÓ. ¿Qui?

EMILI. Lo teu sombrero.

CONCEPCIÓ. (*Estupefacta.*) ¡Lo mèu sombrero!

EMILI. No, 'l sèu... No, 'l mèu... No sé 'l que m' empatollo... Fentme pampallugas... veig una munió de barrets que saltan... brincan y giravoltan entorn mèu... Perdrè l' *oremus*... m' ho conech... En Ramon es allí...

CONCEPCIÓ. S' ha tancat ab los llibres...

EMILI. Y 'l barret.

CONCEPCIÓ. No sè qué escriu... treballa...

EMILI. Lo que vol dir que dorm. (*Ab misteri.*) Si ab tot cuidado provesis de...

CONCEPCIÓ. Aguardat. (*Anant al quarto escriptori y obrint poch á poch la porta y mirant dintre.*) Sí, tens rahó. S' ha adormit.

EMILI. (*Mirant per sobre l' espatlla de Concepció.*)

Fins diria que ronca. (*A Concepció molt baix.*)

¿Ho tè per costum lo roncar? Tú pots saberho.

CONCEPCIÓ. (*Posantse un dit á la boca.*) ¡Pst! Mirant.) Tè 'l sombrero al sèu costat... sobre la taula.

EMILI. (*Mirantho.*) Dorm sens' ell... m' admira.

CONCEPCIÓ. Probemho. (*Va pera entrar y 's detura.*) Pot ser 'l frech frech del vestit lo desperstará... Es preferible que hi entris tu...

EMILI. Dius bè... y poso per obra.

CONCEPCIÓ. (*Ab veu baixa avans de deixar-lo passar.*) Ten compte... no fassis soroll... camina de puntetas...

EMILI. Déixam fer. (*Caminant de puntetas.*)

Aquestas advertencias no se 'm fan á mí. ¿So per ventura un tarit tarot? ¿Qué t' has cregut? Ni 'm sentirá una mosca. (*Ja al lllindar de la porta dona una ensopegada, cau á dins fent seguir un silló y movent un gran estrépit.*)

RAMON. (*De dins.*) ¿Qu' es aixó? ¿Qui hi há aquí? (*Veu d' un home que 's desperta.*)

CONCEPCIÓ. ¡Quina torpesa! ¡Pitxor que fet exprès!
(*Baixant al prosceni.*) ¡Oh! (*Se sent á dins un rumor confús de veus y surt del quarto 'n Ramon acompanyant pel bras á l' Emili.*)

ESCENA III.

Mateixos y RAMON.

- RAMON. (*Sostenint á l' Emili.*) ¿T' has fet mal?
EMILI. (*Esforsantse en riurer.*) No... no... al contrari... m' he fet bè... m' ha donat un gust...
(*Ap.*) ¡No hi rebut mala camallada! (*Ramon, ajudantlo Concepció, acompanyan á Emili al que fan seurer en un silló de la dreta.*)
- RAMON. (*Ap.*) (No 'm deixa en tota la nit, després de seguirme desde las tres de la tarde; ve are y 's fica cautelosament al mèu quarto... (*Ab desconfiansa.*) En Ventura posseheix la doble vista... aquí hi há un complot contra la mèva elecció.)
- EMILI. (*Baix á Concepció que li fa carrechs per la séva torpesa.*) De poch que 'm trenco la nou del coll y encare 'm renyas...
- RAMON. ¿'T trobas millor?
- EMILI. (*Alsantse.*) Si no tinch rés... t' ho asseguro...
- RAMON. ¿Voldrás dirme alguna cosa important?
- EMILI. ¡Jo, no!
- RAMON. ¿Donchs per qué tant dematí has vingut?
- EMILI. ¡Oh!... Tot passejant...
- RAMON. ¿Y per qué entrabas al mèu quarto?
- EMILI. (*Distret.*) Venia á pendrer la fresca. (*Notant l' aturdiment.*) ¡Ah...! (*Estrenyent la ma de Ramon y dissimulant.*) Es que volia... anhelaba estrenyer aquesta ma... leal y franca que... (*Baix á Concepció.*) Mentres l' entreting... mira d' entrar al quarto...
- RAMON. Me n' hi anat á treballar... Llegia...
- EMILI. Dormías... (*Natural.*)
- RAMON. T' ho pensas... Potser hi aclucat 'ls ulls... perque experimento que tancantlos...
- EMILI. Llegeixes millor.
- RAMON. Cabal. (*Adonantse del qu' ha dit.*) Es dir... no; tu m' enredas y 'm fas dir...
- EMILI. Es qu' encare estás endormiscat... fins aquí no hi há cap mal... pero obrarias ab més acertficante al llit...
- RAMON. ¿Com t' ho tinch de dir? No dormia... ni 'l qu' es més... no tinch son... (*Donantli*

- importancia.*) Dormir en un dia com aquest tant solemne per mí...
- EMILI. En Prim dormia cinch minuts avants de la batalla de Castillejos.
- RAMON. Ell... (*Detenentse y molt natural.*) Aixó es cosa de temperament... En Prim era linfátich...
- EMILI. Y tu ets sanguíneo...
- RAMON. Vetho aquí. (*Girantse y veient á Concepció que ab tiento y dissimuladament ha arribat fins á la porta del quarto d' estudi y va á ficarshi.*) ¿Ahònt vas?
- CONCEPCIÓ. Anaba... per... volia...
- RAMON. ¿Qué volias? (*Després d' una pausa.*) Ja t' he dit no sè quantas vegadas que no vuy que s' hi entri á no ser que jo hi siga.
- CONCEPCIÓ. (*Apart.*) ¡Fatalitat!
- RAMON. Prou se coneix quant hi entras... tot m' ho regiras... (*Mirant lo rellotje.*) Las nou luégo... me 'n vaig á donar una passejada pe'ls collegis.
- EMILI. (*Apart.*) Ja 'm veig altre vegada al sèu darrera...
- RAMON. (*Desde la porta.*) Ab tota evidencia, queda visible la conspiració que s' trama. (*Entra al gabinet.*)

ESCENA IV.

CONCEPCIÓ y EMILI.

- CONCEPCIÓ. (*Decidida á Emili.*) ¡S' ha d' acabar!
- EMILI. Penso lo mateix.
- CONCEPCIÓ. Per forsa y desseguida.
- EMILI. Sí, perque á durar gaire 'm tocaría del cervell. Ja m' hi sento un sup, sup, com si m' hi sortís un ull de poll. Jo 'm tornarè hidrófobo. (*Respirant ab forsa.*) Ja so al primer período... un síntoma fatal... (*Ensenyant las dents.*) Tinch ganas de mossegar... (*Fent com si mossegués.*) Nyach... nyach... nyach...
- CONCEPCIÓ. Al anàrsen tè de passar per qui... arrèglat com puguis... Es de tot punt inevitable péndreli la carta...
- EMILI. Permet... permet... ¡es de tot punt inevitable...! Se t' alcanza perfectament que si á surtí lo que vulgui li prenc'h lo barret, se descubreix l' intenció y tot perdut...
- CONCEPCIÓ. D' aquest modo, natural... pero bus-

cant un medi ingeniòs... pènsal tu... jo no hi atino...

EMILI. Idem.

CONCEPCIÓ. ¡Ell! (*Baix al veurer sortí á Ramon.*)

ESCENA V.

Mateixos y RAMON.

RAMON. (*Passant á l'esquerra; dú 'l sombrero; apart ab desconfiansa.*) Enrahonavan... surto... 'm veuhen... y muts.

CONCEPCIÓ. (*Somrient á Ramon.*) ¿Tornas á anarten ab aquest sombrero?

RAMON. (*Natural.*) M' he descuidat de ferme 'n portar un... (*A Concepció.*) No sè qué hi tens ab aquet barret... deixans estar tranquils á mí y á n' ell...

CONCEPCIÓ. Es que no m' hi agradas. (*Insistent.*)

RAMON. Arrivarás á enfadarme... m' ocupo de cosas més importants... un día com avuy... (*Va per anarsen.*)

EMILI. ¿Te 'n vas als col·legis electorals?

RAMON. A donarhi una ullada. ¡Ja saps que la vista del amo!... (*Apart.*) Deu voler venir per espíarme.

EMILI. ¿Pendrás la paraula?

RAMON. Ja s' ha acabat... Avuy no 's parla... 'S vota... A propòsit, ¿ab quin intent vas fer sortir la tèva candidatura?

EMILI. (*Admirat.*) ¿Jo?

RAMON. Sí, á la reunió del Comité... quant vas fer aquell discurs... que 'm vas di fora apoyantme...

EMILI. (*Apart.*) ¡Véten' aquí un altre... are so candidat! (*Cambiant de to.*) ¿Y aixis no t' apoyava? A mi no 'm votarà ningú, perque no hi desembolsat un maravedís, no soch amich del govern y ni siquiera y aixó es lo més important, no tinch cap mena de tracte ab los morts del cementiri. Pots estar ben confiat, jo no 'n sortiré y aixis á tu 't dona més importancia lo tenir un contrincant... Lo que no costa de guanyar no tè cap valor. ¿Sabs que vas estar eloquent?

RAMON. (*Apart ab satisfucció.*) Fins los meus adversaris hi convenen. (*Alt y baixant prop d' Emili.*) ¿Veritat que sí?

EMILI. Vas aixafarnos per complert.

RAMON. (*Ab petulancia.*) Siga dit entre nosaltres, n' estich convensut.

EMILI. Sobre tot en aquell passatge del discurs...
en aquell tros...

RAMON. ¿Quin tros?

EMILI. Lo que... aquell... (*Buscant.*) ¿No t' en recordas? Lo passatge... quant vas parlar... del temps de Maria Castanya... del any de la picó... bè, de la antigüetat... (*Admiració de Ramon.*) Quant deyas... Sí, senyors, es l' hora de tornar á las patriarcals y santas costums dels nostres avis...

RAMON. ¿Qu' embolicas? ¡Tu vas dirho aixó!

EMILI. ¡Ah! Sí, sí. Quant t' ajudava... ¿Y tu no vas dir alguna cosa semblant?

RAMON. Ben lluny... tot al revès...

EMILI. ¡Ah! (*No sabent com sortirsén.*) ¿Diferent? ¿Girat com una mitja?

RAMON. ¿Y tant? Vaix dir... (*Ab énfasis.*) Qu' es l' hora de rompre ab las tradicions del passat y de llensarnos resolutament per la vía del progrés, en brassos del porvenir.

EMILI. Bueno; lo que jo 't deya...

RAMON. No de tornar al passat... ¡may!

EMILI. Bè, á poca diferencia es lo mateix. Are tot estriba en dos paraulas no més... dos extrems... y 'ls extrems si 's juntan se tocan... Lo que voldria recordarme, es del final... Lo sentit ja 'l sè... pero la energia de la frase...

RAMON. Valenta y propia del assumpto...

EMILI. Admirable... pero tindria gust en saberlo textualment. (*Demanantli molt atent.*) ¿Vols ferme 'l favor de repetir-me 'l, lletra per lletra? Tu ho sabías de memoria... encare que vagis dir que improvisabas... no m' ho neguis.

RAMON. Sí; vaix estudiarlo aquell discurs...

EMILI. Per lo tant torna á dir... lo final solament... Accionant com ahí... igual actitud... la mateixa inspiració... (*Ramon se coloca en actitud y acciona pera comensar. Emili 'l detè.*) Esperat... recordo qu' anabas descubert... No hi duyas rés al cap... Treute 'l sombrero y dómel.

RAMON. (*Trayentsel y donantli.*) Si això 't pot ser agradable...

EMILI. (*Prenentlo y esclatant.*) ¡Si me 'n es d'agradable! (*Sense mirar lo sombrero se 'l coloca al detras, molt depressa, y diu á Concepció.*) Cuyta, prenmel.

RAMON. (*Procurant recordar.*) La época... las circunstancias... la patria... las provincias...

EMILI. (*Apart.*) La Correspondencia... El Globo. El tío Conejo... (*Alt.*) No més fas qu' anomenarme diaris...

RAMON. Es que no 'm recorda exacte... Això es massa amunt... (*Tornant á recordar.*) Jo saltarè... massa avall...

EMILI. Donchs busca 'l mitx...

RAMON. ¡Ah! are... are... ja l' hi trobat.

EMILI. Donchs digas. ¡Per tot te deixo! (*Intencionadament perque Concepció l' entengui.*) Veyam si 'n sortirem.

RAMON. (*Que s' ha posat en actitud, girat de cara al públich, no veu lo que passa en la escena. Concepció va ab dissimulo á pendre 'l sombrero á Emili, aquet continia ab las mans al detras y aparenta que va seguint admirant la peroració de Ramon.*) Pe 'l que toca á mí, jo no vacilo en dirho, jo saltarè sense cap temor l' ample fosso que separa 'l passat del porvenir... jo 'l saltarè d' un bot, en que hi degui caurer y quedar sepultat per sempre, sota las ruinas de la vella, débil y vacilant societat... (*Ab sencillesa.*) Vet' ho aquí.

CONCEPCIÓ. (*Apart, al treurer un paper de dins del sombrero.*) Ja 'l tinch.

EMILI. (*Baix á Concepció.*) ¿Hi era?

CONCEPCIÓ. Sí.

EMILI. (*Fent signos á Concepció perque li torni á posar 'l sombrero á las mans.*) Bon final.

RAMON. La paraula fosso no sè si... (*Somrient.*)

EMILI. (*Que no l' ha escoltat, tot natural.*) ¿Quin fosso?

RAMON. Lo que hi dit: l' ample, 'l que separa...

EMILI. (*Que torna á tenir lo sombrero, l' allarga á Ramon.*) ¡Ah! sí, ja estich. Lo fosso, l' ample, 'l que separa...

RAMON. (*Prenent lo sombrero.*) Crech qu' hauria anat millor dir l' abisme... dona una idea més vasta...

EMILI. Abisme, fosso... fosso, abisme... Jo 'm decanto al abisme... dich, al fosso... (*Apart.*) No 'm puch fer tant mal si hi caich.

RAMON. Celebro ser del tèu pensar. Me 'n vaig á dar la volteta pels col-legis. (*Als dos despe dintse.*) Torno aviat. (*Anantsen.*) Fan tots dos un posat que no es natural. (*Surt pe 'l foro.*)

ESCENA VI.

EMILI y CONCEPCIÓ.

CONCEPCIÓ. (*Contenta després de la sortida de Ramon.*) ¡Per últim la tenim!

EMILI. Bastant ha costat. (*Aixugantse 'l front.*)

CONCEPCIÓ. ¡Oh! sí...

EMILI. Donchs me 'en vaix á casa. 'M ficarè al llit...
No 'm puch tenir de son. (*Anantsent.*)

CONCEPCIÓ. ¡Ah! ¡Dèu mèu! (*Ha desplegat lo paper y dona un crit.*) ¿Qu' es això?

EMILI. (*Girantse.*) La carta.

CONCEPCIÓ. No, no, mira. (*Li dona 'l paper.*)

EMILI. «Ha arribat lo moment... (*Llegint.*) en que 'ls homes d' iniciativa y amants del progrès»... (*Enfudat.*) Sí, es lo manifest d' en Ramon.

CONCEPCIÓ. Es lo que hi trobat dintre del sombrero.

EMILI. Es impossible.

CONCEPCIÓ. Es cert.

EMILI. Ja ho entench... haurá trobat 'l sombrero una miqueta gran... (*Senyalant 'l seu.*) Just, áquet m' es petit... y vinga enfonsarhi paper... Pero la carta encare hi es... ¿No has mirat?

CONCEPCIÓ. ¿Jo? Trobo aquet paper y 'l trech. ¿Qui s' havia de pensar que n' hi haguès un dipòsit?

EMILI. (*Assentantse desfallescut.*) Tornemhi.

CONCEPCIÓ. Naturalment. (*Fentlo alsar.*) Corra, corra, no perdis 'l temps en vanas queixas... Vèsten detras d' ell...

EMILI. Altre vegada...

CONCEPCIÓ. Es precis...

EMILI. (*Enfudat.*) ¡Ah! Concepció, pero es l' ofici de gos 'l que m' obligas á fer... So 'l bull-dog de 'l teu marit... posshi la torna y digam Moro... (*A ell mateix furiós.*) Vamos, Moro... segueix al teu amo... (*Anant á la porta y ensumant com 'ls gossos.*) Ha sortit per aquí... (*Tornant á l' escena més furiós.*) Posam collar y bossal... (*A Concepció.*) ¡Ah, y que no 't descuidis de ferme matricular á casa la ciutat... ves á pagar, ves, y portam lo número, porque ó sino corro 'l perill de que 'm tirin lo llas y 'm clavin dins del carretò.

CONCEPCIÓ. Totas aquestas recriminacions son inútils, Emili. Te 'n tens d' anar á aconseguirlo...

EMILI. (*Alsantse.*) Tu oblidas que jo... so un advocat... que tinch clients... qu' haig de anar á l' audiència... Los mèus medis de vida no 'm permetan lo correr tot lo sant dia detras del sombrero del teu marit...

CONCEPCIÓ. (*Animantse.*) Deus preferir donchs que 's trovi aquesta carta... que s' enteri 'n Ramon y que jo tingui un mal viurer... Digas que 'm vols perdre... Digaho d' una vegada y acabem.

EMILI. Lo que t' dich, Concepció, que 'm torno boig... hidrófobo... (*S' assenta.*) M' haurán de donar la bola. (*S' aixeca.*) No t' enfadis... corro detras d' ell y l' atraparè... (*A ell mateix furiós.*) Vamos, Moro, vamos... ¡Oh! tinch ganas de mossegar. (*Anantsen al foro.*) Y 'l primer que se 'm presenti al devant... lo que jo pugui arreplegar. (*Corra cap á la porta y 's troba ab Ventura y Cinteta qu' entran; sense veurer qui son, se tira sobre 'l primer sen com si l' anès á mossegar.*) ¡Nyach!... ¡nyach!... ¡nyach!... (*Adonantse qu' es Ventura ap.*) ¡Oh! ¡l sogre! ¡Llástima de caixalada que no s' ha aprofitat!

ESCENA VII.

Mateixos. VENTURA y CINTETA.

VENTURA. (*Mirant ab espant á Emili y tremolant.*)
SOCORRO... socorro...

EMILI. (*Dissimulant.*) ¿A qué 'l cridar?

VENTURA. ¿Es vosté? Jo... (*Balbucejant ab temor.*)

CINTETA. ¿Qué tè?

VENTURA. No sè... la emoció.

EMILI. Sento molt haber sigut causa... (*Ell y Cinteta acompanyan á Ventura á una butaca y 'l fan seurer.*) Cinteta... jo no volia... (*A Concepció.*) Una mica d' aigua. (*A Cinteta.*) No será rés.

CINTETA. Es tan impressionable...

CONCEPCIÓ. (*Donant una ampolla d' aigua á Emili.*)
Tè.

EMILI. (*Tirant algunas gotas á la cara de Ventura.*)
¿Veuhén? (*Ventura torna en sí.*)

VENTURA. ¡Ah! ja 'm passa. M' ha fet una pòr...
(*A Emili que torna la botella á Concepció.*) ¿Pero Emili, que li ha agafat?

EMILI. (*Vacilant.*) ¡Á mi!... rés.

VENTURA. ¿Qué diu? ¡Si anava á mossegarme!...

EMILI. (*Sense seguretad.*) ¿Per qui m' ha prés?
Advertint que no fora cap estranyesa... Fa una calor tan extraordinaria... y desd' ahí jo estich d' un modo...

VENTURA. (*Aixecantse ab sobresalt y apartantse ab Cinteta.*) ¿L' ha mossegat algun gos?

EMILI. Vaya una pregunta...

VENTURA. (*Fent signos á Concepció.*) Apártissen, senyora... tingui compte...

- EMILI. (*Ap. ab rabia clohent 'ls punys.*) ¡Aixó passa de mida!
- VENTURA. (*Anantsen al fondo ab sa filla, tot espantat.*) ¡Qué tal! L' hi torna l' accés...
- EMILI. (*Contenintse y esforsantse per demostrar calma.*) Senyor Ventura... puch garantirli que s' equivoca.
- CINTETA. Sí, pare... vosté sempre cavila...
- VENTURA. S' han vist tans cassos extranys... Á Lleyda mateix... al costat de casa... un gos rabiòs va mossegar una rata... aquesta va ratá un formatxe... Donchs bè, aquet formatxe...
- EMILI. Se va tornar rabiòs. (*Ap.*) ¡Mal aguanyat que no 't mosseguès!
- CINTETA. Pare, no tè comparació...
- VENTURA. Prou que 'n tè. (*A Emili.*) Vosté ¿sap de positiu...?
- CINTETA. Ja li ha dit.
- EMILI. Y ho repeteixo.
- VENTURA. D' aquest modo no m' explico que se m' hagi tirat sobre fent: ¡Nyeu! ¡nyeu!
- EMILI. Es qu' estava de mal humor. Va á diadas... avuy jo...
- CINTETA. Á tothom passa. (*A Ventura.*) Vosté mateix quant s' enfada...
- VENTURA. ¿Vols callar?
- EMILI. No 'ns privi del gust de sentir-la... Á pesar del desitx que tinch de permaneixer ab tan agradable companyia, 'm veig obligat á retirar-me... (*Saludant.*)
- VENTURA. (*A Emili.*) ¿Se 'n va á la Audiencia?
- EMILI. Sí... en efecte... un procés important... m' hi reclama..... Senyor Ventura... Concepció... Cinteta... (*A ell mateix furiós al anar-sen.*) Apa, Moro... detras del amo. (*Surt furiós pel foro. En Ventura ho nota y retrocedeix y fa retrocedir á Cinteta.*)
- VENTURA. (*Ap.*) (Lo farè mirar per un metxe. No... per un menescal.)

ESCENA VIII.

Mateixos, méns EMILI.

- VENTURA. Escolti, senyora, ¿tenen confiança ab 'l criat?
- CONCEPCIÓ. Tota.
- VENTURA. No 'l veig conforme. Aixís que 'ns ha obert m' ha mirat d' un modo més particular...
- CINTETA. ¡Cá! ¡pobr' home! Vosté sempre 's figura...

VENTURA. Veurer lo que veig. (A *Concepció.*)
¿Tè la certesa vosté de que no maquina rés en
contra mèu?

CONCEPCIÓ. ¿Quí?

VENTURA. Lo criat.

CINTETA. ¿Ab quin interes?

VENTURA. ¡Quí sab, Mare de Dèu!

CONCEPCIÓ. Li responch d' ell. Fa molt temps que
s' está á casa.

VENTURA. M' haurè enganyat... y no acostumo...
¿Ha sortit en Ramon?... ¿No 's deurá veurer
per aquí en tot lo dia?

CONCEPCIÓ. Sí, al anarsen ha dit que no tardaria.

VENTURA. ¿Estará amohinat...? (*Veyen qu' entra
'n Ramon.*) Aquí 'l tenim. (*Anant á ell y es-
trenyentli la ma.*) May no falia... Qui del llop
parla... (*Entra Ramon y saluda.*)

ESCENA IX.

Mateixos y RAMON.

CONCEPCIÓ. (*A Ramon.*) ¿No has vist á l' Emili?

RAMON. Are m' ha passat pel costat corrents y jo
he fet lo distret per no entretenirme.

CONCEPCIÓ. (*Ap.*) Temps perdut.

VENTURA. (*A Ramon.*) (Haig de contarte cosas
molt graves.)

CONCEPCIÓ. (*A Cinteta.*) Anémsen. Nosaltres los
destorbaríam.

CINTETA. Mentres no la fastidihi.

CONCEPCIÓ. Ja sap que no.

VENTURA. (*Ap. ab desconfiansa mirantselas quant
se 'n van.*) ¿Per qué li dirá que ja ho sap? (*Se
'n van per la esquerra Concepció y Cinteta.*)

ESCENA X.

RAMON y VENTURA.

RAMON. (*Després d' assegurar-se que la porta es tan-
cada y no 'ls escolta ningú, ab molt misteri.*)

Ventura... quant tu ahí vas dirme que hi había
qui conspiraba en contra de la mèva elecció...

VENTURA. Esperat...

RAMON. ¿Qué?

VENTURA. (*Aixecant un sobretaula y mirant á sota.*)
Ningú... he vist mourers lo tapet... seria 'l
vent...

RAMON. Ja podias pensarte... Sota d' una taula...

VENTURA. Criatura... aquesta gent s' amaga quant li convè sota d' un tamboret... á dins del forat d' un pany... Segueix.

RAMON. Segueixo... Cuan m' aconsellavas que vigilès á la Concepció... á l' Emili... als que veyès cómplices d' aquesta vil trama... estavas acertat... Ventura...

VENTURA. (Ab aplom.) Com sempre.

RAMON. Are 'n tinch la prova.

VENTURA. Prou, prou.

RAMON. La turbació d' ella... la frisansa de l' Emili... los passos que donan, sas miradas... los ademans... tot me diu á las claras que soch la victima d' una horrible maquinació.

VENTURA. N' estava segur...

RAMON. ¿Qui s' ho podia creurer?

VENTURA. Jo.

RAMON. Fora tu...

VENTURA. Ningú. (Ab molt aplom tot).

RAMON. L' Emili es lo cap. Desde las tres d' ahí á la tarde fins á las cinch d' aquet demati no m' ha deixat... M' ha séguít per tot arreu... Ha prè la paraula... Ha presentat la sèva candidatura per fer la traveta á la mèva... A las nou ja tornava á sè aquí y li sorprès ficantse al mèu quarto... are l' acabo de veurer corrent com un ximple... y ella 'm pregunta si l' he trobat... Y cosa estranya... que t' admirará... un sens fi de vegadas l' hi atrapat fent ab las mans al darrera signos estranys y misteriosos. ¿Qué devia ser?

VENTURA. ¿No hi atinas?

RAMON. No.

VENTURA. Infelis... volia magnetisarte.

RAMON. ¿Magnetisarme?

VENTURA. Sí, senyor.

RAMON. ¿Ab quina idea?

VENTURA. ¡Que hi veus poch!.. per ferte confessar algun secret!

RAMON. ¿Vols dir?

VENTURA. ¡Ah! Ramon, te compadeixo... Tu no ho sabs fins ahont arriba 'l fanatisme d' aqueixa poderosa secta... ¿Has llegit lo *Judio errante*?

RAMON. Quant era noy, al col·legi...

VENTURA. Escolta qui t' ho diu. Devant de la realitat lo *Judio errante* no es més qu' una brometa pera passar l' estona las criaturas.

RAMON. ¿Pot arribarse á compendrer que la mèva propia dona... que 'l sèu cosi... cosi mèu... y 'l millor amich al mateix temps, estigan ab conivencia ab semblant gent?...

VENTURA. ¡Qué manifesta es la tèva candides! Justament d' aquí 'ls vè tota la forsa... Insinuant-se, dominant als esperits débils... las donas sobre tot... los joves en segon terme... los espantan... ab lo terror y la superstició... y un cop ja sèus los arrelan talfanatisme que 'ls exalta y 'ls converteix en fieras...

RAMON. Lo qu' es aquí may n' he vist cap...

VENTURA. ¡Se 't presentarán á la descuberta si coneixes...! Potser ne tens la casa plena y ni ho somias... (*Moviment d' espant de Ramon.*) ¿Qui t' ha dit que... lo têu criat, sobre tot, t'è una mirada... que la minyona, lo portè, los estandants, los vehins, los que 't visitan... en una paraula, tots los que aquí posan los peus, qui t' ha dit que no sigan jesuitas en roba curta, vestits de persona?

RAMON. (*Espantat.*) No hi notat en la sèva cara...

VENTURA. Pitjor; mès á la segura y mès impunement preparan la tèva ruina presentantse 't ab lo posat franch y aires de gent de bè.

RAMON. (*Cayent abatut en un silló.*) Aixís no 'm queda esperansa... no sortirè elegit...

VENTURA. No t' alarmis.

RAMON. Tu ets qui m' alarma ab las tèvas historias.

VENTURA. Es incontestable que tens enemichs y enemichs poderosos. Pero qué dimoni! No es una rahò per desesperarse.

RAMON. ¡Oh, qué puch ferhi jo... pobre de mí... ab contraris que tenen medis y poders per insinuarse en la familia!

VENTURA. Poca cosa, es veritat. (*Bruscament després d' una pausa.*) ¿Com vas tenir la mala idea de posarte ab pugna ab ells?...

RAMON. ¡Jo, si may los hi fet la contra en rés!

VENTURA. ¿No publicas un manifest en lo que renegas del passat... d' acabar ab las estúpidas supersticions... ¿y dius que no 'ls hi fas la contra?... No n' han fet desapareixer poca de gent que no habían dit ni la milèsima part...

RAMON. (*Aixecantse espantat.*) ¿S' atrevirian á ferme desapareixer?

VENTURA. ¿Per qué?... No 'ls detura cap escrúpul... Ho han fet ab individuos mès importants que tu... Si tothom ho sap... En Zurbano... Colon... Riego, don Quijote, mussiu Arban... y quasi tots los individuos del *Judio errante*. Aixó no ment, la historia ho consigna en lletras de motllo y l' historia es l' evangeli.

RAMON. (*Qu' ha tornat á seurer.*) M' horroritsas.

VENTURA. Cálmat... cálmat...

RAMON. (*Ab veu alterada.*) Després del que m'has dit...

VENTURA. No exagerem la situació... A pesar de las sèvas maquinacions, tu pots triunfar...

RAMON. ¿Sí?

VENTURA. T'hi dit que pots, y are t'hi anyadeixo que ho voldria ab tota l'ánima...

RAMON. (*Ab agrahiment.*) Quant t'haig d'agrahir...

VENTURA. Ademes sè lo que m'exigeix l'amistat, farè propaganda...

RAMON. (*Abrassantse ab ell.*) ¡Ventura!

VENTURA. Escamparè candidaturas. A propòsit, ahí al venir á buscaine... (*Veyent á Concepció y Cinteta que surten de l'esquerra.*) Callem.

RAMON. ¿Qué.

VENTURA. (*Baix.*) No estem sols.

ESCENA XI.

Mateixos. CONCEPCIÓ y CINTETA.

CINTETA. (*A son pare.*) ¿No se'n recorda que á las deu nos esperan á casa de donya Teresa?

VENTURA. Sí, y per no faltarli anava á cridarte. (*Ap.*) Qui sap si aquesta dona me l'ha ensinestrada y se l'ha feta sèva... L'interrogarè ab prudencia... fora dolorós haver de morir á las mans d'una filla..!

RAMON. ¿Vindrás aquest vespre?

VENTURA. Antes del mitx dia vindrè... no podria pas dinar sense saber com marxa la cosa.

RAMON. Ets un bon amich. (*Abrassa á Ventura y després sense intenció tot natural y sensill va per abraçar á Cinteta.*) Y vostè, la digna filla de...

VENTURA. La noya no abraça mès que á son pare. (*Oposantse.*)

RAMON. (*Adonantse del qu' anava á fer.*) Dispensa la distracció...

VENTURA. (*Ap. ab desconfiansa.*) (Ab quin intent volia abraçarla?) (*Alt.*) Fins aviat... esperansa... Ho tens segur...

RAMON. ¿Sí..?

VENTURA. Ben segur. (*Ab intenció mirant á Concepció y tocant ab to còlser á Ramon.*) A ménos que...

RAMON. (*Mirant també á Concepció.*) A ménos que...

- CONCEPCIÓ. (*Ab tota sensillès.*) ¿Tens pòr d' algun contratemps?
- VENTURA. (*Baix y ràpit á Ramon.*) (Digas que no, dissimula.)
- RAMON. (*Dominantse y fingint un sorris.*) No, no. ¿Qu' haig de tèmer?
- VENTURA. (*Baix á Ramon.*) Eh..? Ella ho pregunta! S' ha venut. (*Mirantse á Concepció.*) ¿Quin aplom! (*Saludant.*) Senyora.....
- CONCEPCIÓ. (*Despedintse de Cinteta.*) Quant torni 'l sèu pare, que vingui.
- CINETA. Sí, vindrà.
- VENTURA. (*Ap.*) ¿Per qué vol que vingui?... *Després de rodà 'l cap.*) Vindrè sol. (*A Ramon y á Concepció que l' acompanyan.*) No 's molestin.

ESCENA XII.

RAMON y CONCEPCIO.

- CONCEPCIÓ. (*Ap.*) Si ho probès de pendrerli..... (*Acostantse á Ramon ab molt de mimo.* Avuy estàs mal humorat.
- RAMON. (*Dissimulant y molt grave.*) T' equivocas... estich content.
- CONCEPCIÓ. No dius vritat... te preocupa la elecció. ¿Tems perdrer?
- RAMON. (*Ab intenció y molt sech.*) No temo ni m' espanto, ¿ho tens entès?
- CONCEPCIÓ. (*Asustada.*) Sent aixís...
- RAMON. (*Serio.*) Pots dir als mèus enemichs que... (*Ap. detenintse.*) Convè creurer á n' en Ventura... dissimular... sobre tot.
- CONCEPCIÓ. ¿Tu tens enemichs?
- RAMON. (*Ap.*) ¿Quin descaro! (*Ap. é imitant la veu de Concepció.*) Sí, jo tinch enemichs!
- CONCEPCIÓ. Tú, qu' ets tan bo...
- RAMON. (*Grave y enérgich.*) De aquí ve... Si jo m' haguès mostrat més sever, més rígit... tal volta are no passaria... lo que...
- CONCEPCIÓ. (*Ap. aterrada.*) ¡Ho sap tot!
- RAMON. La sèva turbació l' ha venuda...
- CONCEPCIÓ. (*Esforsantse en apareixer tranquila y somrihent.*) ¿Qué es lo que... are 't passa... Ramon?...
- RAMON. Rés... no parlaba per mí... me refería á lo que té de passar per forsa en totas las casas en que 'l marit descuida la vigilancia de la sèva muller... (*Tot aixó ho diu mirant intencionadament á Concepció.*)

CONCEPCIÓ. ¡Estich perduda! (*Apartant la sèva mirada de la d' en Ramon.*)

RAMON. O que la deixa entregar á perniciosas lecturas... ó que no la priva del tracte y amistat de personas que traeixen la sèva confiança...

CONCEPCIÓ. (*Ap.*) ¡Dèu méu!

RAMON. (*Ap.*) Ja las hi he cantadas prou. (*Alt.*) Mes jo t' entretinch y tu...

CONCEPCIÓ. (*Aprofitantse.*) Sí... haig d' anar á arreglar... (*Anantsen.*) No surtis sense pendrer alguna cosa... no t' es bò estar en dejú, y mès no havent dormit. (*Ap. anantsent.*) Avisaré á l' Emili; es inevitable, no m queda ni esperansa... (*Se 'n va per la porta de la dreta.*)

ESCENA XIII.

RAMON, passejantse ab molta agitació.

No m' enganyo... No s' equivocaba 'n Ventura... la sèva turbació confirma las sospitas. ¡Fins ahont pot arribar lo fanatisme! ¡Fins ahont portan las passions políticas! (*Indicant la porta per ahont se n' ha anat Concepció.*) Aquesta dona... tan de bè... quieta... humil... obedient... bona... amable... consagrada als sèus debers... aquesta dona, en fi... que ha estat sempre lo modelo de las esposas. Aquesta dona que m' ha estimat, donantmen provas á cada moment... ¿A que ha vingut á parar en mans d' aquest infame partit? ¡Oh! las passions políticas... Ya ho deya 'n Balmes... (*Pensant.*) Son... (*Deixantho correr.*) no sé qué... (*Cambiant de tò y posantse 'l sombrero.*) ¡Bò! Ara aquet sombrero m ve gran. Jo bè hi he posat un paper. (*Alsant la badana y treyent una carta plegada de llarch.*) Me sembla que no es aquest. (*Mentras va á desplegarlo surt en Salvi.*)

ESCENA XIV.

RAMON y SALVI.

SALVI. Hi há 'n Vicens, lo que viu al quart pis; voldria parlar ab vosté.

RAMON. (*Desplegant la carta.*) No estich per ell. (*Ab impaciencia.*)

SALVI. Si porta 'l lloguer.

RAMON. (*Bruscament.*) ¿Per qué no ho deyas? Que

* entri. (*Tira dintre 'l sombrero la carta sense acabar de desplegarla. Salvi ja entrar á Vicens y ell se'n va.*)

ESCENA XV.

RAMON y VICENS.

VICENS. (*Entrant ab la gorra á la ma. Va ab blusa.*)
Bon dia tingui.

RAMON. (*Sech.*) Bon dia. ¿Veni á portar quartos?

VICENS. (*Donantli quartos embolicats en un paper.*)
Uns quants... no tots... quatre duros...

RAMON. ¿Cóm quatre? Me'n deveu vuit, l'altre mes y aquest.

VICENS. Massa qu'ho sè; pero ab tota la bona voluntat no puch donarli un xavo més... Es un temps molt dolent pe'ls pobres.

RAMON. (*Ab duresa.*) Ab aquestos detalls no m'hi fico... Lo sèu deber es pagarme...

VICENS. Costan tant d'arreglar... y á mí, per més adobarho, ella m'ha caigut malalta... 'l gran no'm trevall... y la noya tampoch... Ja li dich... no sè pas cóm ferho...

RAMON. Aixó son mals de cap de vosté; jo tinch de cobrar perque pago la contribució y allí no hi valen camándulas ni exclamacions...

VICENS. Tota la culpa la tè 'l govern... Si's feya lo que vosté explica en aquell paper, prou aniriam millor.

RAMON. (*Ab un sorris.*) ¡Ah! ¿Heu llegit lo mèu manifest?

VICENS. (*Ab estranyesa.*) ¿Lo manifest?

RAMON. Sí; lo...

VICENS. Alló pera sortir de diputat...

RAMON. Bueno, sí.

VICENS. Está bè... apreta de ferm... no se'n calla cap... m'agrada.

RAMON. ¿Qu'os ocupeu de política?

VICENS. No, pero tinch la mèva idea, so lliberal sense trampas.

RAMON. (*Molt amable, oferintli una cadira.*) Pero ¿per qué esteu dret? No me'n había adonat. Seyeu, home, seyeu.

VICENS. Ara me n'hi vaig á votar.

RAMON. ¡Ah! Aneu á... (*Obsequiós.*) ¿Ja heu esmorsat...? ¿Pot ser no...? ¿Voleu pendre alguna cosa...? Sense compliments... una copeta...

VICENS. Se li estima. ¿Vol ferme un favor?

RAMON. Tot lo que vulgueu.

VICENS. Donchs pòsim, si es servit, lo sèu nom èn un paper... diu que d' impremta no val.

RAMON. Ab molt de gust. (*Buscant ab la vista.*) Paper... paper...

VICENS. Qualsevol.

RAMON. (*Buscant per la taula se fixa en lo sombrero y 'n treu la carta.*) Aquest es bò. *Escriu en la carta.*) Teniu. (*Donantli y llegint.*) «Ramon Pineda.»

VICENS. Aixís estarà bè. Com que miran tots 'ls ets y uts per fer la contra als que no son de la banda del govern...

RAMON. Lo qu' es are no 'ls valdrá.

VICENS. Tant de bo. Me n' hi vaig. (*Aixís qu' es aprop de la porta retrocedeix.*) ¡Ah! Los quatre duros que li faltan...

RAMON. (*Agafantlo.*) Fes 'l tèn fet home... prente 'l temps que necessitis... Lo que vulguis... ¿Qué faig cara de Neron per ventura?

VICENS. No senyor. (*Ab sonris.*)

RAMON. (*Apretantli la ma.*) ¿Te pensas que no sè lo qu' es un trevallador? Jo ho he sigut tambè... ja sè quin pá s' hi dona... Per aixó so diferent dels altres amos, me faig càrrech de la situació... tinch entranyas y humanitat... (*Acompanyant á Vicens.*) Vesten á doná 'l vot... ves... y ab lo altre no hi pensis...

VICENS. No 'n passi cap ansia.

RAMON. So d' aquet modo... sense orgull... Jo estimo al poble. Es natural... com que n' he sortit... (*Se 'n va Vicens. Ramon baixa al prosceni content y fregantse las mans.*)

ESCENA XVI.

RAMON.

D' aquet modo un se conquista partidaris... Are aquet per mí se deixaría fer trossos... ¡Oh! y per tot ahont vaigi no tindrà prou boca per alabarme... (*Satisfet.*) ¡Si jo la sè més llarga!... M' agradaría qu' aquesta escena l' hagués presenciada 'n Ventura. Que trevallin los del vestit negre... Ja 'ls deixo fer... (*Veyent entrar á Ricardo.*) ¿Tampoch has vingut aquesta nit?

ESCENA XVII.

RAMON y RICARDO.

RICARDO. ¡Sí, are 'm llevo!... A las dos sortía del casino... M' hagués sentit...

RAMON. ¡A tu!

RICARDO. A mi. L'hi feyan l'oposició més atrás. L'atacaban; deyan que no sortiria elegit; prencn la paraula y aposto...

RAMON. Com si 's tractès d'un caball.

RICARDO. ¡Qué vol dir! He jugat cinquanta duros... Molts m'han seguit... ¿En vol de crubar postas d'animació, de tumulto... d'esbaldot?... lo mateix que 'l bolsin en dia de crisis ó de noticias alarmants.

RAMON. Tot lo que vulguis, pero cap influencia 'n reportará la mèva elecció...

RICARDO. ¿No? Ho ha dit molt precipitadament. Tots los qu'han posat á favor sèu guanyan si vosté surt elegit. Calçuli si trevallarán pera lograrho. A ningú l'hi agrada perdre.

RAMON. (*Convensut.*) Efectivament. Ben calculat. ¿Y tú ja ho has fet ab aquesta idea?

RICARDO. ¿Y donchs?

RAMON. (*Maravillat.*) ¡Tens més talent del que 'm creya!

RICARDO. (*Alegre.*) Es que lo porto amagat... La mèva táctica es infalible; solsament qu'aixó costa... prou que 's compren... Lo diner avuy dia es l'amo del Univers..... A propósit, me haurá de posar en fondos...

RAMON. ¿Mès? Si ahí te vaig donar...

RICARDO. Ahí... ahí... es qu'are som avuy... De franch ningú fa rés... Pagui dinars als amichs, donguils cigarros... ¿qué ménos 'ls hi pot dar? y tè 'ls vots segurs del sèus pares, tíos, cunyats, nevots, cosins y demes de la familia... Després... regalos á las senyoras pera convèncerlas... Tot dintre del mèu sistema; ja ho sab... Jo ho faig en bè de vosté, pero si no ho vol...

RAMON. Veurás, jo...

RICARDO. Lo qu'es los cinquanta duros... de la posta... aquets sí... hi estich compromès..... ¡Qué se 'n faria vosté de mal, si no 'ls portès!... ¡Es clar!—dirían.—Veu perduda l'elecció y se 'n retracta...

RAMON. Si qu'ho dirían.

RICARDO. Y ab justicia... porque sortintne com ne sortirá, rés perdut; jo 'ls hi torno y 'm quedo los altres, los cinquanta que guanyarè.

RAMON. ¡Vina, vina!

RICARDO. Sí, que 'ls portarè desseguida. (*Entran tots dos al escriptori. Mentres s'hi dirigeixen, s'obra la porta de la esquerra y Concepció treu lo cap; aixís que son á dins acaba d'obrir la porta*

y sense mourers del llindar mira per la escena.)

ESCENA XVIII.

CONCEPCIÓ.

Ja son fora. (*Mirant per l' escena.*) Ningú.
(*Veyent lo sombrero que s' ha deixat en Ramon sobre la taula.*) ¡Ah, lo sombrero! (*Surt ab prestesa, se 'n va fins á la taula, s' apodera del barret y alsa la badana tot lo més rapit que pugui y ab ansietat.*) A l' últim lo tinch. (*Després d' haber buscat.*) Pero no hi há rés. (*Movent lo barret.*) Rés... absolutament rés. (*Després d' una pausa.*) Aixís no tè remey... Ha trobat la carta... l' ha llegida... ¡Dèu mèu! (*Veyent á Ramon, que surt del quarto seguit de Ricardo, torna á posar lo barret sobre la taula.*) ¡Oh! ¡ell! (*Surten Ramon y Ricardo, lo primer mira á Concepció tot recelós.*)

ESCENA XIX

CONCEPCIÓ, RAMON Y RICARDO

RAMON. (*Apart mirantse á Concepció.*) (¡Qué debía fer?)

RICARDO. (*Contant dobetas de cinch duros.*) (Aixó es una mina que may s' estronca. Endevant las atxas y oydá, que duri tan com vulgui.)

CONCEPCIÓ. (*Apart.*) Dech estar turbada.

RICARDO. (*A Ramon ficantse 'ls quartos á la butxaca.*) ¡Ve ó 's queda? (*Anantsen dret al foro.*)

RAMON. Vinch ab tu. (*Donant una mirada terrible á Concepció.*)

CONCEPCIÓ. (*Apart.*) (¡Cóm me mira!)

RAMON. (*Que ja ha arribat al foro, retrocedeix y diu en veu baixa y amenassadora á Concepció.*) Ten compte... ten compte... ten compte... (*Se 'n va pel foro. Ricardo 'l precedeix.*)

ESCENA XX

CONCEPCIÓ.

(*Després de la sortida de Ramon.*) No hi há dupte... ho sap tot. (*Molt agitada.*) Y bè, ¡siga...! ho prefereixo á l' inquietut en que estava. Al menos are sè á qué atenírme... (*Resolta.*) Un

sol camí 'm queda... estich resolta... No 'm puch quedar ni un minut més en aquesta casa... haig de prevenir á l' Emili sens' perdre moment. (*Queda reflexionant á l' esquerra en primer terme. Entra Emili pel foro sense veurer á Concepció.*)

ESCENA XXI.

CONCEPCIÓ y EMILI.

EMILI. No estich tranquil,

CONCEPCIÓ. ¡Ah! ¿Ets tu?...

EMILI. Jo, sí, pero en sombra. He trobat á n'en Ramon per l'escala, ¡quina mirada m' ha donat!...

CONCEPCIÓ. Vens lo més á propòsit. Anava á enviarte á buscar.

EMILI. ¿A mi? ¿Pera ferme correr detras d' ell? (*Asentantse.*)

CONCEPCIÓ. Es inútil. Ho sap tot.

EMILI. (*Alsantse rapit.*) ¿De serio?

CONCEPCIÓ. He tingut lo sombrero á las mans.

EMILI. ¿Sí?

CONCEPCIÓ. La carta no hi era. Ell l' ha treta.... l' ha llegida...

EMILI. ¿T' ha dit?

CONCEPCIÓ. Es igual. M' ha dit tres vegadas: «Ten compte»...

EMILI. Ab la primera bastaba.

CONCEPCIÓ. Pero deixemho. ¿Tens arreglada la maleta?

EMILI. (*Sorprès.*) ¿Quina maleta?

CONCEPCIÓ. Marxem aquesta tarde.

EMILI. Marxem... ¿quí?

CONCEPCIÓ. Tu y jo.

EMILI. ¡Ah! ¿Y ahont?

CONCEPCIÓ. A Fransa, á Inglaterra, á Italia, á América... Allá 'hont vulguis.

EMILI. Ahont vulguí... Jo no 'm vuy mourer de Barcelona... Ja hi estich bè.

CONCEPCIÓ. Pensa que després del qu' ha passat haig de sortí d' aquesta casa... No puch quedarmhi.

EMILI. Fes lo que creguis convenient.

CONCEPCIÓ. Per aixó 'm dirigeixo á tu, 'l mèu còmplice... No m' inspiras cap clase de carinyo...

EMILI. No se 't pot negar qu' ets franca.

CONCEPCIÓ. Pero per horrible qu' hagi de ser la vida que tu 'm reserves...

EMILI. (*Protestant*). Permet...

CONCEPCIÓ. (*Agitada y continuant*). La prefereixo mil vegadas á la indignació justa del meu marit... Me mataria.

EMILI. (*Ab calma*.) No ho creguis.

CONCEPCIÓ. Y á tu després.

EMILI. A tu y á mí... ¿Per qué no 's contracta per galan del Odeon? allí podrà matar tanta gent com vulgui.

CONCEPCIÓ. A tots dos matará...

EMILI. (*Esverat*.) ¿Donchs digas qu' es una hiena?

CONCEPCIÓ. Ahí ho deya ben resolt... No, no; hem d'anantsen... sense perdre un minut...

EMILI. Aviat es dit, pero... Jo 'm caso... y vamos, no 'n tinch ganas d'anar á América.

CONCEPCIÓ. Tu disposas de mí desd' are.

EMILI. Se t' aprecia...

CONCEPCIÓ. La mateixa bala 'ns toca á tots dos.

EMILI. (*Vacilant*.) No es tant com suposas.

CONCEPCIÓ. Cap més paraula... Anensen.

EMILI. (*Sense saber que dir*.) A América... Ab la calor que hi fa... Ab lo vómit... Haver de tractar ab negres... D'anar sempre ab parasol y jipijapa... De parlar ab lloros y de menjar coco... Y 'ls teus fills... ¿los abandonas?...

CONCEPCIÓ. Ja saps que no 'n tinch.

EMILI. (*Anonadat*.) Es veritat. (*Buscant recursos*.) Pero tu ets... bonica... sabs explicar-te... y 'n Ramón no es tan fiero...

CONCEPCIÓ. Ten compte, m' ha dit.

EMILI. (*Anonadat deixantse caurer en un silló*.) «Ten compte...» ¡Oh!

CONCEPCIÓ. Es precis, Emili, es precis... Vesten á casa... arrèglaho tot... y aquesta tarde.

EMILI. (*Alsantse y corrent agitat*.) ¡Nyach! ¡nyach! Tè rahó 'l sogre, m' hi tornat rabiòs... si poguès mossegar á algú... (*Corrent per l'escena com un boig y tirant cadiras per terra*.)

CONCEPCIÓ. (*Éspantada*.) ¡Emili!... (*Veu á Ventura qu' entra y per dissimular fingeix qu' es desmayada*.)

ESCENA XXII.

Mateixos y VENTURA.

CONCEPCIÓ. (*Rapit*.) (¡En Ventura! Dissimulem, Emili, que res conega.) (*Fingint que l'agafa alguna cosa*.) ¡Ay!... ¡Ay!... (*Se deixa caurer desmayada en un silló*.)

VENTURA. (*Corrent á ella sens' haver vist encare á l' Emili.*) ¡Senyora!

EMILI. (*Veyent caurer á Concepció.*) ¡Ah! ¡Sí! No vuy ser menos; á desmayarme! (*Fingint com ella.*) ¡Ay! ¡Ay! (*Se deixa caurer en l' altre silló col·locat á l' altre extrem.*)

VENTURA (*Girantse al sentir á Emili.*) Emili... també... ¡Reina Santísima! (*Anant al foro y cridant.*) ¡Assistencia! ¡aigua! ¡aigua! (*Veyent la ampolla d' aigua.*) Aquí n' hi há... probem mentrestant... (*Mentres es á buscar l' ampolla á la dreta fuig Concepció, dihent que puga sentirho Emili.*)

CONCEPCIÓ. ¡Aquesta tarde! (*Fuig per l' esquerra. Ventura ab l' ampolla d' aigua se 'n va al silló qu' ocupaba y queda sorprès al no veurerla, y mestrestant fuig Emili per lo foro dihent ab rabia y entredents.*)

EMILI. ¡Aquesta tarde!

VENTURA. (*Al trobarse que no hi há Concepció.*) ¡Qué miro! (*Se 'n va cap al silló d' Emili.*) ¡Tampoch! ¿Qué 's aixó? ¿Estich despert ó somnío? Aquí hi han bruixas. (*Surt Salvi ab una galleda plena d' aygua á cada ma.*)

ESCENA ÚLTIMA.

VENTURA y SALVI.

SALVI. ¡Aygua! ¿Que 's cala foch?

VENTURA. (*Ab l' ampolla á la ma y dantse ab l' altre un cop al front.*) Ja está entès... Es obra de la ma oculta y aquest... (*Indicant á Salvi.*) Aquest ve pera espiarme.

FI DEL ACTE SEGON

ACTE TERCER

La mateixa decoració.

ESCENA PRIMERA.

SALVI, está encenent un quinqué prop de la xemaneya.

Veyam qué 'n sortirà quant serà cuit... Donya Concepció arregla 'l sèu equipatge... Jo l' haig d' anar á dur al carril de Fransa. A las vuit surt lo tren... (*Mira 'l rellotxe.*) Encare 'm sobra mitx' hora de temps... ¡Oh, no! Are hi penso... avans tinch d' anar á casa de don Emili per lo mateix... Aixó es la fugida d' Egipte... sense burro... (*Rihent ab malicia.*) Lo burro 's queda aquí... Y á la quieta que 's fa. La senyora... portantse espléndida... m' ha dit: Salvi, sobre tot que 'l senyor no s' enteri de rès. Aquí hi há gat amagat. ¡Vaya si hi es! Y més gros qu' un bou ab banyas y tot... ¡Je! ¡je! Precisament d' aixó 's tracta... ¡Que lo mate Peroy!

ESCENA II.

SALVI y EMILI.

EMILI. ¿Es aquí la Concepció?

SALVI. Sí, senyor: está acabant d' arreglar la roba.

- EMILI. ¿Eh? (*Ap.*) (Quin enteniment d' anar á contar á n' aquet xicot...)
- SALVI. (*Baix a Emili ab misteri.*) ¿Vosté ja tè 'l bagul preparat?
- EMILI. (*Admirat.*) ¿Qué dius?
- SALVI. ¿Si tè l' equipatge á punt?
- EMILI. (*Ap.*) (¡Tambè ho sab!)
- SALVI. Are me 'n vaig á casa sèva á buscarlo. Tinch de durlo á l' estació junt ab lo de la senyora.
- EMILI. (*Mès sorprés.*) ¿Lo mèu ab lo d' ella? ¿A qué treu nas aquesta barreija?
- SALVI. Nas... nas... no, cua treu. Y llarga.
- EMILI. Salvi, no tolero bromas.
- SALVI. Ja entench lo qu' es. Vosté 's malfia de mí...
- EMILI. (*Ap.*) (¡Misericordia!)
- SALVI. (*A l' aurella y misteriós.*) No tinga pòr, ni recel... No sabrá rés don Ramon... Sè la mèva obligació; y 'l que queda bè ab mí...
- EMILI. No t' espliquis mès... (*Endevino la indirecta.*)... (*Dantli diners.*)
- SALVI. (*Prenentlos.*) Vosté es molt intel·ligent... ¡Quin día han escollit pera dar l' cop...! (*Rihent.*) Justament quant las eleccions van á darli un pebrot tremendo. No 's parla de rés mès en tot lo districte que de la candidatura de vosté. Bè, tóquila. (*Tocantlo ab lo colser ab franquesa.*)
- EMILI. (*Ap.*) Me sembla que 's perderá àlguna bofetada y tu l' arreplegarás.
- SALVI. Digui donchs que 'l volcarán de dugas maneras. Y per si li faltaba la torna, 'l ridícul mès espantòs. Bona jugada, palos, bitlla y carambola. (*Rihent.*) ¡Ja! ¡ja! qu' está bè.
- EMILI. ¡Salvi!... (*Posantse grave.*) No permeto semblant franquesa... Tu veus visions, vas equivocat.
- SALVI. Si li dich que sè de lo que 's tracta..... (*Tornant á tocarlo ab lo colser.*) Vostè las enten totas y ell no n' enten cap.
- EMILI. (*Serio.*) Basta. (*S' assenta. Ap.*) (Estem ben guarnits.) (*Surt Concepció del sèu quarto.*)

ESCENA III.

Los mateixos y CONCEPCIÓ.

- CONCEPCIÓ. (*A Salvi.*) ¿Recordas lo que t' he dit?
- SALVI. Sí, senyora.
- CONCEPCIÓ. Tens d' anar á casa del senyor...
- SALVI. Ja sè...

CONCEPCIÓ. Després á l' estació y de passada farás venir un cotxe...

SALVI. Esta bè.

CONCEPCIÓ. Vigila quant arribi don Ramon. Aixís que truquí vens á avisarnos.

SALVI. Descuidi. (*Ap. á Emili.*) (¿Veu com ella es més franca... cóm se fia de mí?... Bè, per aixó vostè no fa mal, no... Sempre está bè 'l dissimular. (*Ap. anantsen.*) Rés de diputat y sense dona... pena de dany y pena de sentit...) (*Se 'n va.*)

ESCENA IV.

EMILI y CONCEPCIÓ.

CONCEPCIÓ. (*Després de la sortida de Salvi.*) Convè no descuidarse.... sols nos queda un' hora de temps. (*Veyent á Emili assentat y mirant fixo á terra.*) ¿Qué tens?

EMILI. ¿Qué tinch? ¡Jo voldria saberho!... Sento un neguit, un malestar... lo cap me bull... los peus me creman... las mans son duas brassas... trech foch pels caixals. (*Per lo cor.*) Aquí hi tinch una caldera de vapor... tot jo so un incendi... y si tinguès un pito ja l' hauria tocat per que vinguessin los bomberos... (*Passejantse furios.*) A mí sí que l' anar al infern no m' espanta... ja sè quin pá s' hi dóna... (*Cambiant.*) ¿Per qué tenías de contar... á un criat lo que no li va ni li ve?...

CONCEPCIÓ. ¿A qui dirigirme donchs? A algú tenia de ferte venir á buscar la maleta... no la tenías pas de portar tu mateix...

EMILI. No hi faltaba més qu' aixó. A ménos que pretenguis ferme tirá 'l cotxe ó portarte á coll y bè.

CONCEPCIÓ. Es de tota confiansa... fora ferli agravi duptar de sa fidelitat. (*Cambiant.*) Pero no 'ns entretinguem en tonterias. ¡Ja saps ahònt aném!

EMILI. T' equivocas. Ho ignoro.

CONCEPCIÓ. Sortim á las vuyt pera Perpinyá.

EMILI. No t' agradará, es molt trist... Tè unas murallas molt rònegas...

CONCEPCIÓ. D' allí á Marsella...

EMILI. ¿Pera veurer l' islot del Monte-Cristo?

CONCEPCIÓ. Nos embarquem.

EMILI. Jo 'm marejo...

CONCEPCIÓ. Y á Nova-York.

EMILI. Aquí al costat. ¿Ho dius formal?

CONCEPCIÓ. Pues.

EMILI. A Nova-York.

CONCEPCIÓ. Vull posar l' Occeá entre en Ramon y jo...

EMILI. (*Ap.*) (Y ho farà... y m' ho farà fer...)
(*Alt.*) Pero obrem ab pausa... Reflexionem.

CONCEPCIÓ. Estich resolta.

EMILI. Es impossible lo que pretens... Lo mon... la societat... la familia... las conveniencias sociales... ¿no 't diuhen rés?

CONCEPCIÓ. Sí, que marxi.

EMILI. Bè, concedimho: mes no hi há necessitat d' anar als Estats-Units.

CONCEPCIÓ. Com més lluny millor... Perque no tinguis de sortir més que per anarnosen ja 't tinch preparada la roba que t' has de posar.

EMILI. ¡Cuánta previsió! (*Espantat.*)

CONCEPCIÓ. La tens en aquell quarto al costat del mèu. (*Senyalant la porta del seu quarto.*) Hi empaquetat las joyas.

EMILI. (*Més espantat.*) Ah..... també..... (*Ap.*)
(La cosa promet. Veyam si anirem á Ceuta per compte d' aná als Estats-Units.)

CONCEPCIÓ. A mí rés se m' escapa.

EMILI. Ja ho veig.

CONCEPCIÓ. Tinch fondos pel viatge. Una vegada allí, mirarem d' arreglarnos... treballarem si es precis... comprarem un tros de terra...

EMILI. (*Assentantse y compungit.*) Sí... ab una barraca...

CONCEPCIÓ. Viurem allí apartats del mon... gosant las felicitats y dolsuras d' una vida campestre y pastoril...

EMILI. Sols, tot solets y divertits com Adam y Eva. (*Alsantse.*) Millor fora que 's perdès lo barco, qu' anessim á parar á una isla deserta y «Dèu los guart, aquí tenen á n' en Robinson y á la Robinsona.» ¡Quina expectativa més deliciosa! (*S' assenta.*)

ESCENA V.

Mateixos y SALVI.

SALVI. (*Desde la porta.*) Ve don Ramon.

CONCEPCIÓ. Vina, vina. (*A Emili.*)

EMILI. (*Alsantse ab galvana.*) Donchs anemhi.

CONCEPCIÓ. (*A Salvi.*) Si m' demana, digas que he sortit.

SALVI. No n passi cuidado.

EMILI. (*A Salvi.*) Y si m' demana á mí, digas que

hi entrat... No... digas que no... Sí, digas que sí... Veurás... Ni sí... ni no... No diguis rés.

CONCEPCIÓ. (*A Emili que no 's mou.*) ¿Qué esperas? (*Agafantlo per la ma.*) Anem.

EMILI. (*Seguint de mala gana.*) Als Estats-Units y tant que 'm mareijo... Si no fas provisió de llimonas no m' hi arrisco. (*Se 'n van Concepció y Emili per la porta de l'esquerra.*)

SALVI. (*Mirantlos.*) No hi va pas de bona gana... (*Ab malicia.*) ¡Ay, si fos jo al seu puesto! Dèu dona fabas... ¡Oh, 'l senyor! (*Veyent entrar á Ramon pel foro.*) Terreteratrí, terreteratrí, ara surt lo toro. (*Mirantse de regull y ab tò de llastima.*) ¡Pero quin toro més manso!...

ESCENA VI.

SALVI y RAMON.

RAMON. (*Entrant preocupat.*) Are s' está fent lo es-
crutini. (*Alsant los ulls y veient á Salvi.*) ¿Tu
aquí, Salvi?

SALVI. (*Acostantse somrihent.*) Sí, senyor.

RAMON. (*Baixant y assentantse a la dreta.*) ¿Ja
has votat?

SALVI. No senyor, no tinch vot.

RAMON. Just. No hi queya.

SALVI. Pero ni tenintne hi hauria anat. Las mèvas
opinions me privavan de votar per vostè.

RAMON. (*Altiu.*) ¿Cóm? (*Ab ironia.*) ¡Ah! bè...
tu ets libre. ¿Y per qué no á mí?

SALVI. Per que so conservador y vostè...

RAMON. Jo també.

SALVI. No n' es prou per mí... No dona suficients
garantias al país..... vostè es massa avan-
sat...

RAMON. (*Ap.*) (¿Será com diu en Ventura qu' aquet
xicot estiga aliat ab la dona y l' Emili?) (*Alt.*)
¿Y en qué 'm trovas massa avansat?

SALVI. En que en lo manifest que va donar hi há es-
crita la paraula igualtat...

RAMON. ¿Bueno y qué?

SALVI. Qu' es una paraula mentida. Jo no sò l'
igual de vostè.

RAMON. Sí que ho ets. (*Protestant.*)

SALVI. (*Insistent.*) En cap modo.

RAMON. ¡Vaya!

SALVI. ¡Ca!

RAMON. Sí.

SALVI. No, no.

RAMON. ¡Imbécil! (*Enfadat.*)

SALVI. ¿Veu? Aquí está la prova... M' ha dit im-
bécil... Y si jo me haguès prèls la llibertat de
dirli m' hauria fet passar la porta més que de-
pressa.

RAMON. Ab tu no s' hi pot parlar. ¡Quinas conse-
qüèncias! (*Ap. ab desconfiansa.*) (Es de la lli-
ga, es d' ells; ne tinch la evidència.) (*Alt y*
cambiant de to.) ¿Es aquí la senyora?

SALVI. (*Depressa.*) No, senyor... no... Ha sortit.

RAMON. ¿Ha vingut don Emili?

SALVI. No senyor... no l' he vist.

RAMON. (*Veyent entrar á Ricardo.*) Bueno.

SALVI. Ab aquestas duas respostas no més, ja me
'n faig catorz' anys de purgatori.

RAMON. Portarán luègo un plech. Me l' entras des-
seguida. (*Li fa signo que se 'n vagi.*)

SALVI. (*Ap.*) Lo resultat de las eleccions. (*Alt.*)
Está bè. (*Ap.*) No me 'n callo cap ni per l'
amo. (*Se 'n va, entra Ricardo y 's dirigeix á*
Ramon resolut.)

ESCENA VII.

RAMON y RICARDO.

RICARDO. (*Resolut.*) Papá, n' ha sortit.

RAMON. (*No podent parlar d' emoció.*) ¿Quí... jo...
tu... será possible?

RICARDO. (*Repreñentse.*) N' ha sortit.... fins
are...

RAMON. ¡Ah! ¿Saps algun resultat de l' escrutini?

RICARDO. No senyor... cap... mes n' ha sortit de
segur... jo sè 'ls que l' han votat...

RAMON. (*Desilusionat.*) ¡Qu' ets ignocent, Ricar-
do! En política 's veuhen tantas cosas... tantas
cosas... tantas estranyesas.... ¡Se 'n fan de
trampas en materia d' eleccions! Y uns jochs de
mans que 'n Canonge hi tè qu' apendrer. (*Por-
tantse la ma al cor.*) ¡Ah! m' has causat una
emoció... (*Mirants á Ricardo.*) Tu sembla qu'
estás tranquil...

RICARDO. Es que sè contenirme.

RAMON. Pero conféssaho... estás conmogut...

RICARDO. Ja ho crech, després d' un dinar tant es-
pléndit com he donat...

RAMON. ¡Tu has pogut dinar avuy!... Un día com
aquet... Jo ni ho he provat...

RICARDO. Jo soch per un altre istil. A mí las emo-

cionsme despertan l'apetit. (*Fent com qui se 'n va.*) Me 'n vaig a veurer cóm marcha l'escrutini... (*Retrocedint.*) A propósit. Si tinguès á la ma un parell de dobetas... ó tres... ó quatre...

RAMON. ¿Encare més? ¿Per qué ho necessitas? Las eleccions ja s' han acabat...

RICARDO. ¡Justament! Pera pagar lo dinar polítich d' avuy... lo sopar... electoral, d' ahí...

RAMON. (*Dantli monedas.*) Noy... la tèva propaganda 'm surt molt cara.

RICARDO. ¡Pshé! ¡Una miseria! No val la pena devant de la victoria que se li aguarda... ¿Y á qui deurá 'l triunfo? A mí... á las mèvas conegudas... als mèus companys... (*Tot anantsen.*) ¡Oh, las donas! ¡los amichs! (*Se 'n va cantant. Ramon s' assenta.*)

ESCENA VIII.

RAMON.

¡Quina ansietat més terrible! ¿No sortiré? ¿No 'n sortiré? (*Mirunt lo rellotxe.*) ¡Ah, si 'n sortís... no m' adormiria al Congrés! No fora dels que dihuen sí y no... (*Alsantse agitat.*) Sento una febra... una agitació... Lo mèu primer discurs remouria tot Espanya, fora la admiració d' Europa y faria tremolar al ministeri. (*S' assenta.*) ¿Y després, qui sab? So tan fill de mare com lo primer y un día... (*S' alsa.*) 'M desperto... ¿Y una cartera? Lo més fácil. ¿Quina? ¿La de Foment? ¡Oh! La de Foment... grans obras, carreteras, canals, un carril d' aquí á la Habana, fentlo passar per Mallorca, tranvías fins pe 'l carrer de las Moscas... ¿La de Gracia y Justicia? ¡Oh! La de Gracia y Justicia... Tení 'l clero á las mans... Ferlo anar dret... Obligarlo á dir las missas de franch... Suprimir los bisbes y 'ls canonges... y á casa mano jo y 'l Papa á la sèva. ¿La d' Hisenda? ¡Oh! la d' Hisenda... rebaixa de contribucions... y qui no la puga pagar qu' ho digui y pasemhi ratlla... rés d' embrochs, fora consums, lo sou més gros cinch duros cada día, lo peixi menutti á duro... grans economías... cap empréstit... pagos crrrens... diners á cabassos... ¿La de Governació? ¡Oh! ¡La de Governació! l' ordre ab la llibertat... la premsa sense travas ni travetas... eleccions imparcials... la seguritat garantida... la lley igual per tothom... ¿La d' Estat? ¡Oh! la

d' Estat... cartejar-me ab los soberans... tractar de tu y sentse compliments á tota la diplomacia... conseguir que Marruecos siga nostre, fer d' Espanya potencia de primer ordre... ¿La de Marina?... ¡Oh! ¡La de Marina! Fomentar la mercant, aumentar la de guerra, comers marítim extens, la bandera espanyola deixantse veurer per tot, los barcos fets aquí... llums eléctricas á la entrada de cada port, una esquadra de debò, los arsenals idem, ni un safreig sense una llanxa... ¿La de Guerra? ¡Oh! La de Guerra... ¡Abaix las quintas! Dels quartels ferne tallers, del soldats ciutadans útils. Pendrer Gibraltar als inglesos... (*Surten pe 'l foro Ventura y Cinteta.*)

ESCENA IX.

RAMON, VENTURA y CINTETA.

- VENTURA. (*Desde la porta. Va ab paraiguas.*) ¡N' has sortit!
- RAMON. (*Anant á ell.*) ¡Cóm! ¡Tu! ¿Ja saps?
- VENTURA. (*Baixant.*) No sè rés, mes lo fondista y 'l tèu cuyner han anat á votar per tu.
- RAMON. (*Assentantse.*) No está bè fer aquestas bromas. Are mateix en Ricardo...
- VENTURA. ¿Te creus que no estich impresionat? Preguntaho á la Cinteta... No m' hi pogut empassar lo que 's diu una molla de pá...
- CINTETA. Si no ha dinat.
- RAMON. (*Estrenyentli la ma.*) ¡Ah! ¡Ventura, ets amich de debò!
- CINTETA. (*Ab candidès.*) Com que no 's trovava bè...
- VENTURA. (*Disfressantho.*) Bè, la emoció mateixa...
- RAMON. (*Mirant 'l rellotxe.*) Dos quarts de nou. (*Passejantse inquiet.*) Estich violentíssim. Tan aviat voldria avansar l' agulla del rellotxe com ferla anar endarrera... lo mateix qu' aquell que no 'm recorda... volguè detenir al sol...
- VENTURA. Això are, á las vuit del vespre, sería una miqueta difícil.
- RAMON. (*Detenintse.*) Ventura, sigam franch: ¿Quín es lo tèu pensament?
- VENTURA. La mèva naturalesa es d' aquellas pocas tan especials... tan sensibles y nerviosas al mateix temps, que viuhèn de presentiments...

aixís es que jo endevino las cosas molt antes de realisarse... La Cinteta t' ho dirá.

CINETETA. No ho endevina sempre. Avuy s' ha emportat lo paraiguas perque ha dit que plouria y no hi há ni un nuvol.

VENTURA. En las cosas que no tenen importancia no m' hi ficso... Mes los presentiments, may m' enganyan quant se tracta de fets que s' ho valen.

RAMON. Bè, ¿y respecte á la mèva elecció? (*Ansiós.*)

VENTURA. (*Ab importancia.*) Sobre aquet particular, aquí dintre sento una veu que may s' equivoca y que 'm diu resolta, ferma y ab seguretat... En Ramon sortirá. (*Surt Salvi pe 'l foro ab un paper á la ma.*)

ESCENA X.

Mateixos y SALVI.

SALVI. Un home ha portat aquesta carta.

RAMON. (*Prementla.*) Dom. (*Fa senyal á Salvi que 's retiri.*)

SALVI. (*Anantsen y mirant á l' esquerra.*) Ja deuen estar... Crech qu' es l' hora d' anarmen á buscá 'l cotxe. (*Se 'n va pe 'l foro.*)

RAMON. (*Connogut en extrem, mirantse la carta y no atrevintse á obrirla.*) Aquí dins se tancan totes las mèvas ilusions. No la goso obrir. (*Donant la carta á Ventura.*) Tè... llegeixla tu... (*S' assenta á l' extrem.*)

VENTURA. (*S' ha alsat y pren la carta, 's posa las ulleras y al moment d' anar á obri 'l sobre se deté.*) No... es superior á las mèvas forsas. No podria. (*S' assenta á la dreta y allarga la carta á Ramon.*) Tu mateix... A mí 'm falta 'l valor.

RAMON. (*S' alsa y pren la carta.*) Veyam... es precis sapiguerho. (*Detenintse.*) Ho confesso... no puch. Decididament soch cobart. No veuria las lletras... (*S' assenta á la esquerra y dona la carta á Ventura.*) Tè.

VENTURA. (*Que s' ha aixecat, ha pres la carta, se la mira á contra claror y llensa un crit d' espant.*) ¡Ah!

RAMON. (*Espantat.*) ¿Qu' es?

VENTURA. Rés... m' había semblat veurer... Sempre los mèus presentiments. (*Se disposa á obrirla y l' emoció li priva.*) Tampoch podria llegir...

- me fora impossible del tot. La noya... (*A Cinteta.*) Tu, Cinteta... acostat...
- CINTETA. (*Acostantse. Era al tocador mirantse las flors.*) ¿Qué mana?
- VENTURA. (*Donantli la carta.*) Tè... llegeixnos aquesta carta.
- CINTETA. (*Ab tota sencillès.*) Desseguida. (*Romp lo sobre y comensa á llegir.*) «S' ha acabat...»
- RAMON. (*Detenint á Cinteta.*) Aguardis un moment. (*A Ventura.*) ¡Qu' es estrany! La tèva filla no està impresionada.
- VENTURA. Tè un caràcter estóich. (*A Cinteta.*) Llegeix.
- CINTETA. (*Llegint.*) «S' ha acabat l' escrutini...»
- RAMON. (*Detenint á Cinteta.*) Esperis, fassim lo favor. (*Alsantse y anant á Ventura.*) Ventura, tu m' ets amich desde l' infancia, hem jugat de noys... fa cinquant' anys que 'ns coneixem. Abrassam, aixó 'm portará la sort...
- VENTURA. Ets lo mès supersticiós. (*S' aixeca y s' abraça ab Ramon.*)
- RAMON. (*A Cinteta.*) Are..... Cinteta..... Ende- vant... (*Ressignat.*) Dèu hi fassi mès que nos- altres.
- CINTETA. (*Llegint ab naturalitat.*) «Dos mil...»
- RAMON. (*Alsantse content.*) ¡Dos mil! N' he sor- tit...
- VENTURA. (*Ab formalitat.*) Ja t' ho deya... (*Ra- mon 's tira als brassos de Ventura. S' abraçan ab efusió.*)
- CINTETA. (*Llegint.*) «Cinch cents trenta quatre vots...»
- RAMON. (*Roig d' alegría.*) ¡Y quin pico! (*S' es- trenyen las mans ell y Ventura.*)
- VENTURA. ¡May m' equivoco!
- CINTETA. (*Llegint.*) «Ha tingut don Emili Sama- da...»
- RAMON. (*Bruscament y deixant la ma de Ventura.*) ¿Eh?
- VENTURA. (*Alurmat com Ramon.*) ¿Cóm?
- RAMON. ¿Qué diu?
- VENTURA. ¡Es impossible!
- CINTETA. (*Tranquil.*) Si ho diu, y ben clar. (*En- senyantli.*) Miri. (*Seguint.*) «En quant á vos- té, don Ramon, n' ha tingut set...»
- RAMON. (*Estupefacto.*) Set.
- VENTURA. (*Sorprès.*) ¡No mès!
- RAMON. (*Furiós.*) Y l' Emili es qui... (*Sofocat no podent parlar.*) ¡Oh!... ¡Ah!... ¡Set!...
- VENTURA. ¡Mal punt! cap y qua...

RAMON. M' ofego. (*Respirant ab dificultat.*)

VENTURA. (*Sosté á Ramon, lo fa seurer en una cadira en la que hi queda abatut y després d' una pausa Ventura procura d' animarlo.*) Ramon... valor... tens de ser home... miram á mí cóm m' aguanto... imítam.

RAMON. Dos mil vots l' infame y jo set...

VENTURA. Aviat son comptats... Lo del fondista... lo del cuyner.

RAMON. (*Ab veu desfullescuda.*) En Vicens...

VENTURA. En Ricardo quatre.

RAMON. ¡Ah, y 'l mèu!

VENTURA. Y dos més. Aixó era inevitable... A mí no 'm ve de nou... Prou que t' ho deya. (*Ab misteri.*) La má oculta... Tens tants d' enemics...

RAMON. Tothom contra mí.

VENTURA. Tota la secta en massa.

RAMON. La Concepció... l' Emili... Salvi... ¡Qué bè que 'ls coneixías quant me deyas que no 'm fiés d' cap d' ells!

VENTURA. (*Ab infuls.*) L' esperiencia... Home, jo no m' equivoco may.

RAMON. (*Creixent en furor.*) ¡Los miserables! (*Esclatant.*) ¡Ah! mes no quedarà sense cástich... Dech venjarme y 'm venjaré.

VENTURA. (*Mirant de contenir-lo.*) Ramon... Ramon... prudencia... no t' exaltis...

RAMON. No, no; ¡tinch d' esclatar!... Set vots... (*Tocant lo timbre y apartant á Ventura.*) Déixam, dèixam. (*Surt Salvi.*)

ESCENA XI.

Mateixos y SALVI.

SALVI. (*Surtint pe 'l foro.*) ¡M' ha cridat, senyor?

RAMON. (*A Ventura.*) Aquest estúpit... (*Senyalant á Salvi.*) Ja 'l veus, es del complot.

SALVI. (*Ap.*) ¡Qué sento!

RAMON. (*Anant á Salvi, amenassador y ab los punys closos.*) Sí... s' enten ab la dona y lo Emili per enganyarme.

SALVI. (*Ap.*) (*¡Bona l' hem feta!*) (*S' aparta d' ell.*)

RAMON. Acóstat, desgraciat, acóstat, no ho neguis, ho sè tot!

SALVI. (*Ap.*) Salvem l' individuó. (*Alt y humil.*)

Ja qu'ho sap tot, don Ramon, no li ocultaré rés.

RAMON. (*A Ventura.*) Per fi confessa.

VENTURA. Per part d' un jesuita m' admira.

SALVI. No hi obrat en contra de vostè. Solsament m' han donat alguna cosa perque callès.

RAMON. (*Ab indignació.*) ¡Se l' han fet seu ab l' or!...

VENTURA. Es la seva táctica..... Prou que la conech.

SALVI. He portat l' equipatge á la estació... He fet venir un cotxe y s' espera...

RAMON. (*Sorprès.*) ¿Qué dius?

VENTURA. ¡Calla! Deixam fer á mí. Tu no saps... (*A Salvi.*) ¿Per qué l' equipatge y 'l cotxe?

SALVI. Perque marxan...

RAMON. (*Anhelant.*) ¿La Concepció y l' Emili?

VENTURA. Fuig d' aquí, home, no ho entens ni jota.

SALVI. Sí, ells dos ab lo tren que surt á las vuyt y quinze minuts.

RAMON. ¡La dona!

VENTURA. Lo gendre.

CINTETA. (*Que s' ha acostat al sentir parlar d' Emili.*) ¡L' Emili!

SALVI. (*Ap. y admirat.*) ¿Donchs qu' es lo que sabia?

RAMON. ¿Mes per qué?

VENTURA. Te costa molt d' entendreho. Tenen por de la teva justa ira y fugen... estavan convenuts que jo t' hi enterat... de tot...

RAMON. No 'ls valdrá... seré inexorable... sufriarán las conseqüencias de la mèva indignació. (*A Salvi.*) Acompanyam allá hont son... Depressa.

VENTURA. (*Apartantse asustat.*) No 't deixis portar del teu genit, Ramon, no 't precipitis...

RAMON. (*Sens' escoltar á Ventura.*) No m' escaparán. (*Entrant á dins del quarto de l' esquerra ab Salvi.*)

ESCENA XII.

VENTURA y CINTETA.

VENTURA. (*Encara predicant á pesar de ser dintre 'l quarto.*) Calma, serenitat... aplom... sanch freda y prudencia... No saps ab la gent que tractas.

CINTETA. (*No comprenent rés de lo que passa y asustada.*) ¿Pero qu' es aixó?

VENTURA. (*Ab to solemne.*) Noya..... Cinteta.....
¿Saps lo qu' es? l' ambició dels partits... la mala fe... la ceguera del enteniment... la obcecació..... lo fanatisme..... la perversitat...

CINTETA. No l' entench.

VENTURA. ¡Qu' has d' entendre! Aquesta casa era una bassa d' oli... La passió política hi ha entrat y ab ella 'l desconcert... la intranquilitat y 'l desordre... Hi há una secta avassalladora... terrible... cruel... venjativa... (*Parant de cop.*) ¡Prou!... no convè qu' ho sápigas. (*Ab ansietat.*) ¿Qué passarà aquí, Dèu meu?

CINTETA. (*Parant atenció. Se sent soroll.*) ¿Ha sentit? Venen per allí. (*Senyalant lo quarto de l' esquerra.*)

VENTURA. Tu, punt en boca y tapat las aurellas. (*Are surt Emili y ab ell Concepció vestits ab traje de viatge. Cinteta s' aparta espantada. Ventura va al costat de Ramon interposantse entr' ell y Emili. La primera, aterrada, procura taparse la cara y lo segon ab una maleta á cada mà més mort que viu se deixa caurer desfallescut en una cadira. Salvi va detras de tots y dissimulant se 'n va pe'l forç.*)

ESCENA XIII.

Mateixos, RAMON, CONCEPCIÓ, SALVI y EMILI.

SALVI. (*Surtint y anantsen dissimulant.*) Qu' está nuvol... No m' embolico. (*Se 'n va.*)

RAMON. (*Al sortir senyala á Ventura, l' Emili y Concepció qu' están aboxornats y ab los ulls baixos.*) ¡Infames, més que infames! (*A Ventura.*) Giran la vista... No gosan ni mirarme...

EMILI. Si 'm permetessis... (*Ap.*) No hi há sortida.

RAMON. Heu dessempenyat com ningú vostre paper, pero en que tart, tot m' es sapigut. (*Furiós.*) ¡La vostra conducta es ignoble!

VENTURA. ¡Ignoble, aquesta es la paraula!

EMILI. (*Ap.*) (Just, pòsahi la torna.)

RAMON. (*A Concepció.*) ¿Y tu ets la que tan indignament m' has trahit? Respon... parla... digas alguna cosa... (*A Ventura.*) ¡No ho sap que respòndrer!

VENTURA. M' admira, estant venuda á n' aquella gent.

- RAMON. (*A Emili que continúa encare assentat y aguanta encare las maletas.*) ¿Y tu, Emili?
- EMILI. (*Ap.*) (Ja hi som.)
- RAMON. Tu, á qui consideraba com lo millor amich, qu' aquesta casa era la tèva... que mès que cosí de la Concepció te professaba 'l carinyo de germá..... explicat. ¿Tens de mí alguna queixa?
- EMILI. (*Ap.*) (La de no deixarme fugir.) (*Alt y confós.*) No... no...
- RAMON. ¿T' hi negat may un favor?
- EMILI. (*Éscusantse y confós.*) Oh... (*Ap.*) (¡Ves qué li dich!)
- RAMON. Si al ménos haguessiu tingut la delicadesa d' avisarme...
- CONCEPCIÓ. (*Admirada.*) ¿Eh?
- EMILI. (*Ap. id.*) (¿Qué?)
- RAMON. Si noblement haguessiu obrat á la descuberta... com enemichs leals... Si no os haguessiu amagat de mí per enganyarme...
- CONCEPCIÓ. (*Ap.*) ¡Está loco!
- EMILI. (*Ap.*) ¡Qué diu!
- RAMON. Si ab tota franquesa m' haguessiu dit: Hi há això...
- EMILI. Home... (*Ap.*) (No hi había pensat.)
- RAMON. En fi, veyam. ¿Quin interes os guiaba al fer causa comú ab los mèus enemichs? Qu' es lo que os han donat per ferme perdre l' elecció? (*Concepció y Emili mirant á Ramon ab la major sorpresa.*)
- VENTURA. (*Insistint perquè confessin.*) Es ben clara la pregunta. Sí... ¿Que os han donat aqueixos homes... los sectaris del poder negre, per derrotar á Ramon?
- CONCEPCIÓ. (*Sorpresa.*) ¿Qué 'ns han donat?
- EMILI. (*Id.*) ¡Quins homes! ¿Quins sectaris?
- CINTETA. (*Ap.*) No n' entench una paraula.
- RAMON. Los que t' han proposat ferme la contra.
- EMILI. ¿Proposarme?... ¿A mí? (*No entenentho.*)
- RAMON. ¿Are intentas negar?
- VENTURA. Es la táctica d' ells.
- RAMON. (*Posantli devant dels ulls la carta.*) Veyas, llegeix. Per tu dos mil cinch cents trenta quatre vots. N' has sortit.
- EMILI. ¿Sortit? ¿D' ahont? ¿Qué?
- RAMON. Diputat.
- EMILI. (*Pasmat, absort y no comprenent rés.*) ¡Cóm! jo so... ¡Oh! (*Ap. y assentantse.*) (Are sí que he perdut la carta de navegar. Aquells ximplés s' ho van pendrer per lo formal.)

CINTETA. (Ap.) ¿Qué deu voler dir tot això?

EMILI. (A Ramon, *alsantse determinat y no comprenent encare.*) ¡Calla! ¡Un moment! Precisa la tèva acusació. En que t'hem faltat (*senyalant á Concepció*) nosaltres dos?

RAMON. Aliantvos als mèus enemichs. Combatent la mèva candidatura pera favorir la tèva.

CONCEPCIÓ. ¿Rés més?

EMILI. ¿Es per aixó que...?

RAMON. ¿Y donchs? (*Ab sencillesa.*) ¿Qué voliau que fos?

VENTURA. ¿Troban qu' es poch encare? ¿Tenia d'acavar més trágich... Oy... (*Ap. á Ramon.*) Sí, despatxante per l' altre barri.

EMILI. (*Ap. comprenentho.*) ¡Oh! ¡Oh! ¡Oh!

RAMON. ¿Qué dius?

EMILI. Dich que tant la Concepció com jo sols tenim un desitx.

VENTURA. Y es.

EMILI. Reparar ab todas las nostras forssas lo disgust que t'hem causat.

CONCEPCIÓ. (*Baix á Emili no entenentho.*) ¿A qué vè?

EMILI. (*Baix á Concepció.*) Calla. (*Alt.*) Nosaltres en la actualitat coneixem perfectament todas las intrigas d' aquesta secta de que t' parlaba don Ventura.

VENTURA. La negre. (*Dantli importancia.*)

EMILI. Cabal.

VENTURA. (*Fent signo d' inteligencia y misteriosament.*) La ma oculta.

EMILI. Endevinat.

VENTURA. (*Ab petulancia.*) A mí sí que...

EMILI. Desplegarem tots 'ls sèus medis y 'ls usarem en favor teu en las proximas eleccions.

RAMON. (*Content y baix á Ventura.*) (No tè mal fondo aquest noy.)

VENTURA. (*Baix á Ramon.*) Es qu' encare no está congrenat del tot.

CONCEPCIÓ. (*Baix á Emili.*) ¿Qué intentas?

EMILI. (*Baix.*) (Salvarnos... no ha llegit la carta...)

CONCEPCIÓ. (*Serenantse.*) ¡Ah! ¿Donchs que s' ha fet?

CINTETA. (*A ella mateixa no comprenent rés.*) ¿Qué diuhen! ¡Quin embolich! (*Ramon está assentat al seu costat y Ventura; Cinteta aprop, á l' altre cantó Emili y Concepció. Surt Vicens ab la gorra á la mà.*)

ESCENA XIV.

Mateixos y VICENS.

VICENS. Bona nit tingan y bon' hora.

RAMON. (*Girantse.*) ¿Qu' hi há?

VICENS. (*Desde la porta.*) Soch jo, don Ramon.

RAMON. (*Ananthi.*) ¡Ah! ¿Sou vos, Vicens?

CINTETA. (*A Ventura.*) Pare, ¿qu' es aixó?

VENTURA. No ho tens de saber... las noyas ben educadas escoltan y callan... (*Fent sermó.*) Al mon, filla mèva, ningú fora bó si no hi haguès cap dolent.

VICENS. (*Al mitx del escenari ab Ramon.*) Venia á dirli, don Ramon, que no hi pogut votar...

RAMON. ¿Cóm ha estat?

VICENS. Molt sencillament... jo li dirè. Vosté m' ha dat un paper qu' estava escrit al detrás. Lo que feya de president, que vostè l' ha de coneixer; 'l senyor Benet, lo betas y fils de la cantonada qu' es arcalde de barri y cada día 's baralla ab la dona. (*Veyent l' impaciencia de Ramon.*) Bueno... donchs ell no m' ha permès de cap de las maneras...

RAMON. (*Ab amargura.*) Ja comprench... Un altre estratagema dels mèus contraris...

VICENS. M' hi he disputat ab l' arcalde... l' hi he dit el nom del... (*Detenintse.*) tossino... no m' ha valgut... Pero vamos, jo tinch de dirli: ¿Quina idea ha tingut de treurer una carta de dintre del sèu barret y posarhi á sobre 'l sèu nom?... (*Li allarga la carta.*)

CONCEPCIÓ. (*Ap.*) (La mèva carta.)

EMILI. Ja ha arribat gracias á San Patantum... Be com que no ha vingut pel correu, no 's estrany. (*S' interposa entre Ramon y Vicens y va á pendrerli la carta.*) Si, sí, ja veig lo qu' es...

RAMON. (*Pren lo paper de Vicens y sech á Emili.*) ¿Qu' es lo que veus?

EMILI. (*Dissimulant.*) Es que 'm pensaba... (*Volent quedarse la carta.*) Veyam, deixa...

RAMON. (*Anántselas á ficar á la butxaca.*) Aquí estarà millor.

EMILI. (*Ap.*) (Pataplum.)

CONCEPCIÓ. (*Ap.*) (¡Estich perduda!)

VENTURA. (A Ramon.) Dònamela; veurem qué diu.

RAMON. Tè.

EMILI. Pobre de vosté si la llegeix, si se la guarda, se li descarrega á sobre lo pes d' aquella má... ¿sap?

VENTURA. Ja 'm sento la bofetada. (*Espantat.*)

EMILI. ¡Xech terrible!

CONCEPCIÓ. (*Exagerant.*) ¡Oh!...

EMILI. (A Ventura.) M' es necessaria pe 'ls fins particulars de la associació. No' s cregui, siga curiositat, sè lo que diu.

VENTURA. (*Admirat.*) ¡Ho sap!

EMILI. Escolti y vagi seguint. (*Ventura tè la carta á la ma y va llegint per ell lo que diu Emili.*) «Emili, cap dona estima com t' hi estimat, mes...»

VENTURA. (*Espantat y donant la carta a Emili.*) Tingui... (*Ap.*) La sap al peu de la lletra.

EMILI. (*Dantla d' amagat á Concepció.*) (*Salvats.*)

CONCEPCIÓ. (*Respirant.*) Gracias á Deu.

VENTURA. (*Entre ell mateix pasmat.*) No s' hi pot combatrer ab aquesta gent.

CINTETA. No puch saber...

VENTURA. (*Enérgich.*) Tens poca experiència.

RAMON. (*Despedintse.*) Bueno, Vicens, adeu siau.

EMILI. (*Entre ell.*) Treyemne partit de la seva por. (A Ventura.) Si diu una paraula de la carta á n' en Ramon, si 'm nega la seva filla, lo negre poder del poder negre s' encarregará de vosté y...

VENTURA. (*Espantat.*) Gracias. Una punyalada al bell mitx del cor... Ja sè com ho arreglan...

VICENS. (*Anantsen.*) Passiho bè, don Ramon... (*Saludant.*) Santa nit tingan ab la companyia... (*S' en va. Ventura parla ab Emili. Concepció ab Cinteta. Ramon, ja fora Vicens, se dirigeix á Ventura.*)

ESCENA XV.

Mateixos menos VICENS.

VENTURA. (*Mirantse ab desconfiansa á Vicens que se 'n va.*) No m' agrada 'l posat d' aquest home... Duya la carta... també es d' ells... ¡Quina policia que tenen!

RAMON. ¿Y la carta? (A Ventura.)

- VENTURA. ¿Qué?
- RAMON. ¿Qué diu? ¿Qu' es?
- VENTURA. Deixaho correr.
- RAMON. (*Misterios.*) Deu ser obra...
- VENTURA. ¿Y donchs?
- EMILI. (*Baix á Ventura y rapit.*) ¡Ay, si parla y si 'm nega la Cinteta!
- VENTURA. (*Espantat y entre ell.*) No juguem. (*Alt.*) Ramon, te faig saber, si bê ja te n' havia dit alguna cosa, lo pròxim cassament de la mèva filla Cinteta ab lo cosí de la tèva senyora, l' Emili...
- CONCEPCIÓ. (*Contenta.*) ¡Ah! quant ho celebro.
- EMILI. (*Parlant ab Cinteta.*) Cinteta, tot li explicaré.
- CINTETA. (*A Emili.*) A fe que 's necessita.
- RAMON. (*Alsantse després de parlar ab Ventura y portarlo apart.*) ¿Cóm després de lo qu' ha passat, tu consents?...
- VENTURA. (*Exagerant.*) ¡Calla, infelis!
- RAMON. (*No comprenent.*) Pero...
- VENTURA. ¡No hi combatis ab aquest home! (*Signant á Emili.*)
- RAMON. ¿Per qué?
- VENTURA. Es d' ells. (*Ab terror.*)
- RAMON. ¿Y qué hi fa?
- VENTURA. Ja t' ho dirán. Obran á la callada. Es de la ma oculta; tot ho fan ocultament.
- RAMON. ¡Y bê!
- VENTURA. Sigalshi enemich y vas á buscar que 't fassin desapareixer.
- RAMON. ¿Vols dir?
- VENTURA. Lo veneno.
- RAMON. ¡Ah! (*Horroritsat.*)
- VENTURA. O una punyalada.
- RAMON. ¡Qué infames!
- VENTURA. Molt. (*Senyalant á Emili.*) Mes are que ja es nostre... (*Ab importancia.*) Jo me l' hi fet mèu. Vuy donarte provas de la mèva amistat. (*Alt á Emili.*) Una condició l' hi imposito si vol lográ 'l mèu consentiment.
- EMILI. ¿Quina?
- VENTURA. La de que no acceptará 'l càrrech.
- EMILI. Admesa, ab molt de gust.
- VENTURA. Fent los possibles perque siga elegit 'n Ramon.
- EMILI. Ne sortirá.
- CONCEPCIÓ. (*A Ventura.*) Poshili un' altre condició... La de que anirá á viurer á Lleyda ab vostè.
- VENTURA. (*Baix á Ramon.*) Es que 'l tem.

CINTETA. Si, sí.

EMILI. Tambè l' admeto.

RAMON. ¡Ep, s' enten, després de las eleccions!

VENTURA. Per de comptat.

RAMON. (A *Concepció*.) Tot ho perdono.

CONCEPCIÓ. (A *Cinteta*.) ¡Ramon! (*Entra Ricardo*. *Emili parla ab Cinteta*. *Ventura es á la vora*. *Ramon y Concepció á l' esquerra*.)

ESCENA ÚLTIMA.

Mateixos y RICARDO.

RAMON. (*Ab mofa per Ricardo*.) Ara, are arriba...
(A *Ricardo*.) ¿Ets tu?

RICARDO. Jo mateix.

RAMON. (*Creuhantse de brassos*.) ¿T' has divertit ab mi?

RICARDO. (*Escusantse*.) Permeti.

RAMON. ¡Set vots!... Aquet es lo resultat de la tèva propaganda. Per això tant diner...

RICARDO. ¿Vèu? No estém d' acort... A mi 'm sembla qu' ha perdut l' elecció, per anar ab mesquinesas... Tenia d' escampar á tort y á dret las dobetas de cinch duros y millor si haguessin sigut onsas.

RAMON. ¿Y donártelas á tu?

RICARDO. Sí, senyor. (*Mirantse 'l sombrero d' Emili qu' es sobre la taula*.) ¡Calla! ¡Lo mèu sombrero!

EMILI. (*Acostantshi*.) ¿Lo tèu?

RICARDO. Sí, R. P. (*Ensenyantli l' interior*.)

EMILI. Es veritat, Ricardo. (*Ap. á Concepció*.)
Era ell.

RICARDO. D' ahí ensá que portaba aquest.

RAMON. (*Agafantlo*.) ¡Lo mèu!

EMILI. Donchs lo que sobra... (*Agafantlo y mirantse 'l que s' ha tret Ramon*.) Just. Ja 'l tinch.

RAMON. (A *Ricardo*.) Tu vas mourer aquest enredo ahí al fer caurer lo de 'n Ventura.

RICARDO. No, jo ja 'l duya cambiat d' una casa.

EMILI. (*Baix á Ventura*.) Diguili de casa la Sorel-li.

RICARDO. ¡Oh, y ab franquesa! No atino cóm pot ser, que tots tres siguin los nostres. ¡Cambiat allí!

VENTURA. (*Baix á Ricardo*.) ¿A casa la Sorel-li?

RICARDO. (*Sorprès*.) En efecte; ¿quí li há dit?

VENTURA. (*Pasmat*.) ¡Tot ho saben... tot ho sa-

ben! ¡Quina gent! (A Ramon senyalant á Emili.)
(No hi combatis, te matarian.) (Alt.) Las bo-
das d' aquí quinze días.

RAMON. L' enhorabona y demnos á ser sants com
diu don Quijote.

VENTURA. ¡Qu' es estrany! Are se n' ha recordat.

EMILI. Ho diu, sí, pero s' equivoca, Sancho Panza.

(Concepció parla ab Cinteta. Ricardo també es ab
ellas y Emili s' hi va á reunirshi. Ventura agafa
de la ma á Ramon y li diu baix y ab misteri.)

VENTURA. Endemès, Ramon, creu á qui 't vol bè;
no 'n fassis de manifestos com aquell ni 't pre-
sentis enemich d' aquella gent, puig si quant
mènos t' ho pensas salta la llebra, ahont més
lluny t' ho presumeixis, alli hi há amagada la
má que no 's veu. (Ells dos en primer terme.
En segon los altres formant grupo.)

FI DE LA COMEDIA.

